

Utsatthet för andras användning av alkohol, narkotika och tobak

En studie om negativa konsekvenser och
att söka hjälp för det

CAN Rapport 217

Erica Sundin

Förord

CAN är ett nationellt kompetenscentrum som tar fram och sprider kunskap om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar. Vi följer konsumtions- och skadeutvecklingen genom undersökningar och forskning. Myndigheter och organisationer använder kunskap från CAN som underlag för beslut och insatser. Vi är en del av civilsamhället och i vår styrelse finns representanter för våra medlemsorganisationer. I styrelsen finns även olika myndigheter representerade.

År 2014 tog CAN över ansvaret för studien Vanor och konsekvenser. Den ingår nu som en av CAN:s regelbundna drogvaneundersökningar riktad till den vuxna befolkningen och finansieras av Socialdepartementet. Det övergripande syftet är att kartlägga förekomst av beroendeproblem och utsatthet för andras användning av alkohol, narkotika och tobak i den vuxna befolkningen i Sverige.

I denna rapport presenteras omfattningen av att påverkas negativt av andras alkohol-, narkotika- och tobaksanvändning i Sverige mellan åren 2013 och 2021. För första gången presenteras även en kartläggning av hur vanligt det är att söka hjälp och stöd till följd av andras alkohol- och narkotikaanvändning.

Rapporten har författats av Erica Sundin. Mats Ramstedt har granskat rapporten och bidragit med värdefulla synpunkter på innehållet. Ida Ömalm Ronvall har språkgranskat och arbetat med layouten.

Vi riktar ett tack till referensgruppen av undersökningen som bidragit med synpunkter. Avslutningsvis vill vi också tacka alla som har deltagit i frågeundersökningen, eller på annat sätt bidragit till undersökningens genomförande under åren.

Stockholm, februari 2023

Charlotta Rehnman Wigstad

Direktör CAN

Innehåll

Figurförteckning	4
Tabellförteckning.....	6
Sammanfattning	8
Bakgrund.....	11
Syfte och frågeställningar	12
Metod	13
Negativa konsekvenser av andras rökning.....	14
Sammanfattning och diskussion	16
Negativa konsekvenser av andras alkoholkonsumtion.....	18
Negativa konsekvenser av närståendes drickande	18
Negativa konsekvenser av främlingars drickande.....	22
Sammanfattning och diskussion	24
Negativa konsekvenser av andras narkotikaanvändning	26
Sammanfattning och diskussion	29
Sökt hjälp	31
Sammanfattning och diskussion	34
Om undersökningen	36
Genomförande	36
Bortfall.....	37
Frågeformulär	37
Analyser.....	37
Vikter	37
Tillförlitlighet	38
Referenser	40
Tabellbilaga – Rökning.....	42
Tabellbilaga – Alkohol.....	43
Tabellbilaga – Narkotika	45
Tabellbilaga – Sökt hjälp	49
Tabellbilaga – Bortfallet	50
Tabellbilaga – Urvalet	51
Frågeformulär	52

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

ISSN 0283-1198
ISBN 978-91-7278-350-8
urn urn:nbn:se:can-2023-1

Figurförteckning

- Figur 1.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har haft någon i sitt liv som röker dagligen. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021..... 14
- Figur 2.** Andel (%) i befolkningen som, under de senaste 12 månaderna, har haft någon i sitt liv som röker dagligen. Uppdelat på åldersgrupper. År 2021....15
- Figur 3.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats negativt av någon i sitt liv som röker dagligen. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021.....15
- Figur 4.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats mycket negativt av någon i sitt liv som röker dagligen. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021..... 16
- Figur 5.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har haft någon i sitt liv som dricker för mycket. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021. 19
- Figur 6.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har haft någon i sitt liv som dricker för mycket, uppdelat på åldersgrupper. År 2021. 19
- Figur 7.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats negativa pga. någon i sitt liv som dricker för mycket. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021. 20
- Figur 8.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats mycket negativa pga. någon i sitt liv som dricker för mycket. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021..... 21
- Figur 9.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har upplevt olika negativa konsekvenser pga. drickandet hos någon i sitt liv som dricker för mycket. Uppdelat på olika relationer till svarspersonen. År 2021. 22
- Figur 10.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats negativt av främlingars drickande. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021. 23
- Figur 11.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats mycket negativt av främlingars drickande. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021..... 24

- Figur 12.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har någon i sitt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel. Samtliga och uppdelat på kön. 2013, 2017 och 2021. 27
- Figur 13.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har någon i sitt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel. Uppdelat på åldersgrupper. År 2021. 27
- Figur 14.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats negativt pga. någon i sitt liv som använder narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021. 28
- Figur 15.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats mycket negativa pga. någon i sitt liv som använder narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021. 29
- Figur 16.** Andel (%) som, under de senaste 12 månaderna, har sökt hjälp för sig själv hos tex. läkare/psykolog eller anhörigverksamhet, för problem som uppstått pga. alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning hos någon i sitt liv. Andel bland de som har någon i sitt liv som dricker för mycket och/eller använder narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel samt som har påverkats negativt och mycket negativt pga. det. År 2021..... 32
- Figur 17.** Andel (%) som, under de senaste 12 månaderna, har sökt hjälp för sig själv hos t.ex. läkare/psykolog eller anhörigverksamhet för problem som uppstått pga. alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning hos någon i sitt liv. Uppdelat på kön. Andel bland de som har någon i sitt liv som dricker för mycket och/eller använder narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel samt som har påverkats negativt och mycket negativt pga. det. År 2021. 32
- Figur 18.** Andel (%) som, under de senaste 12 månaderna, har sökt hjälp för sig själv hos tex. läkare/psykolog eller anhörigverksamhet, för problem som uppstått pga. alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning hos någon i sitt liv. Uppdelat på åldersgrupper. Andel bland de som har någon i sitt liv som dricker för mycket och/eller använder narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel samt som har påverkats negativt och mycket negativt pga. det. År 2021. 33
- Figur 19.** Var man har sökt hjälp för sig själv för problem som uppstått pga. alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning hos någon i sitt liv. Andel (%) bland de som har sökt hjälp. År 2021. 34

Tabellförteckning

- Tabell 1.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har haft någon i sitt liv som röker dagligen samt som har upplevt negativa konsekvenser av det. Samtliga och uppdelat på kön och åldersgrupper. År 2013, 2017 och 2021..... 42
- Tabell 2.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har haft någon i sitt liv som dricker för mycket samt som har upplevt negativa konsekvenser pga. det. Uppdelat på kön och åldersgrupper. År 2013, 2017 och 2021..... 43
- Tabell 3.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har upplevt olika negativa konsekvenser pga. drickandet hos någon i sitt liv som dricker för mycket. Uppdelat på olika relationer till svarspersonen för samtliga och uppdelat på kön. År 2021..... 44
- Tabell 4.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats negativt av främlingars drickande. Uppdelat på åldersgrupper. År 2013, 2017 och 2021..... 44
- Tabell 5.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har någon i sitt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt narkotiska preparat respektive icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel samt som har upplevt negativa konsekvenser pga. det. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021. 45
- Tabell 6.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har någon i sitt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel samt som har upplevt negativa konsekvenser pga. det. Uppdelat på åldersgrupper. År 2013, 2017 och 2021.... 46
- Tabell 7.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har någon i sitt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt narkotiska preparat samt som har upplevt negativa konsekvenser pga. det. Uppdelat på åldersgrupper. År 2013, 2017 och 2021..... 47
- Tabell 8.** Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har någon i sitt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel samt som har upplevt negativa konsekvenser pga. det. Uppdelat på åldersgrupper. År 2013, 2017 och 2021..... 48
- Tabell 9.** Andel (%) i olika grupper som, under de senaste 12 månaderna, har sökt hjälp för sig själv hos t.ex. läkare/psykolog eller anhörigverksamhet, för problem som uppstått pga. alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning hos någon i sitt liv. 49

Tabell 10. Urval och bortfall för undersökningarna genomförda 2013, 2017 och 2021..... 50

Tabell 11. Köns- och åldersfördelning avseende urvalet och befolkningen 2013, 2017 och 2021 presenterat i oviktade och viktade andelar (%). 51

Sammanfattning

Kunskapen om att konsumtionen av alkohol, narkotika och tobak (ANT) kan orsaka nedsatt hälsa och för tidig död hos den enskilde är väl etablerad. Problem från ANT-konsumtion är dock inte begränsad till individen som konsumerar. Det kan också drabba omgivningen - till exempel vänner, familj men även personer som inte är närstående. För att få en mer heltäckande bild av ANT-användningens konsekvenser i befolkningen är det därför viktigt att även problem från andras ANT-användning dokumenteras. Ett första syfte med den här rapporten är att kartlägga omfattningen av negativa konsekvenser av andras ANT-användning i Sverige år 2021 och att jämföra med resultat från 2013 och 2017.

Att utsättas för problem av andras substansanvändning kan orsaka stora påfrestningar som det går att söka professionell hjälp och stöd för. Det saknas dock uppgifter om hur vanligt det är att söka hjälp för den här typen av problem. Ett andra syfte med den här rapporten är därför att skatta hur vanligt det är att de som utsätts för problem av andras alkohol- och narkotika-användning söker professionell hjälp.

Resultaten baseras på svar från totalt 36 844 personer i åldern 17–84 år som medverkat i en omfattande pappers- och webbenkät. Nedan sammanfattas några av rapportens viktigaste resultat.

Negativa konsekvenser av andras rökning

År 2021 hade drygt en av fyra (27,1 %) någon i sitt liv som, under den senaste 12-månadersperioden, rökte dagligen. Av dessa hade var fjärde påverkats negativt av det, vilket motsvarar 6,9 procent i befolkningen. Ungefär 2 procent hade påverkats mycket negativt av det. Det var generellt sett vanligare bland kvinnor än bland män att uppleva negativa konsekvenser av andras rökning. Jämförs olika åldersgrupper var det vanligare bland yngre än bland äldre. Att ha någon i sitt liv som röker dagligen och att uppleva negativa konsekvenser av det har succesivt minskat sedan 2013.

Negativa konsekvenser av andras alkoholkonsumtion

Drygt var fjärde (26,2 %) hade år 2021, under den senaste 12-månadersperioden, någon i sitt liv som de ansåg drack för mycket alkohol. Knappt hälften (45 %) av dessa hade påverkats negativt av det. Det motsvarar 11,7 procent i befolkningen. En mer allvarlig problematik, att ha påverkats ”mycket” negativt, hade 3,4 procent upplevt. Det var vanligare bland kvinnor än bland män och i yngre åldersgrupper jämfört med äldre.

Andelen som har någon i sitt liv som dricker för mycket alkohol och som påverkats negativt av det var oförändrad mellan 2013 och 2017. Det minskade sedan fram till 2021. Den mer allvarliga problematiken, att ha påverkats mycket negativt, har varit oförändrad över hela mätperioden.

Av fem olika typer av konsekvenser till följd av andras alkoholkonsumtion var det år 2021 vanligast att ha "blivit känslomässigt sårad eller försummad" (9,5 %), följt av "personen har haft en negativ inverkan i ett socialt sammanhang" (7 %) och "personen har misslyckats eller inte utfört något som den förväntades" (5,6 %). Det var mindre vanligt att ha "slutat träffa personen" (2,8 %) och "blivit utsatt för fysiskt våld" (0,4 %). Det var generellt sett något vanligare att dessa konsekvenser orsakades av en familjemedlem jämfört med en partner.

År 2021 hade 7,2 procent upplevt negativa konsekvenser av alkoholkonsumtionen hos personer som man inte känner. Motsvarande för att ha påverkats mycket negativt av det var 1,4 procent. Även dessa problem var vanligare bland kvinnor än bland män och bland yngre åldersgrupper än bland äldre. Negativa konsekvenser av alkoholkonsumtion hos personer man inte känner följer samma mönster som för problem från närståendes drickande. Omfattningen av att påverkats negativt var oförändrad mellan 2013 och 2017, men minskade mellan 2017 och 2021. De mer allvarliga konsekvenserna, att ha påverkats mycket negativt, var oförändrade under mätperioderna.

Negativa konsekvenser av andras narkotikaanvändning

Det var 15,4 procent som år 2021 hade någon i sitt liv som hade använt narkotika, det vill säga antingen narkotiska preparat eller icke-förskrivet narkotikaklassat läkemedel. Det var vanligare att ha någon i sitt liv som använde narkotiska preparat jämfört med läkemedel. En av fyra (24,7 %) som har någon i sitt liv som använder narkotika hade påverkats negativt av det. Det motsvarar 3,8 procent i befolkningen. Andelen som upplevt en mer allvarlig problematik var 1,7 procent. De upplevde att de har påverkats mycket negativt. Det var generellt små skillnader mellan män och kvinnor. Det var betydligt vanligare i de yngre åldersgrupperna än i de äldre.

Det var ungefär lika vanligt att ha någon i sitt liv som använder narkotika och att ha upplevt negativa konsekvenser av det år 2021 som det var 2013. Jämfört med 2017 hade det dock skett en minskning sedan den senaste mätningen. Minskningen hade framför allt skett för problem från narkotiska preparat och inte läkemedel, som legat på ungefär samma nivå under mätperioden.

Sökt hjälp för sig själv på grund av andras alkohol- eller narkotikaanvändning

Det var få av de som har någon i sitt liv som dricker för mycket eller använder narkotika som under den senaste 12-månadersperioden har sökt hjälp för sig själv hos till exempel läkare/psykolog eller anhörigverksamhet. Det var 3,2 procent. Det var vanligare att ha sökt hjälp bland de som också hade påverkats

negativt av det (6,2 %) och vanligast bland de som angav att de hade påverkats mycket negativt (16,2 %). Detta pekar på att problemets allvarlighetsgrad tycks spela roll för benägenheten att söka hjälp.

Generellt sett var det vanligare att ha sökt hjälp bland de som påverkats negativt och mycket negativt av någon i sitt liv som använder narkotika jämfört med motsvarande för alkohol. Vanligast var det att ha sökt hjälp bland de som hade erfarenhet av andras användning av både narkotika och av alkohol. Till exempel hade knappt var tredje (29,9 %) bland de som påverkats mycket negativt av det sökt hjälp. Generellt sett var det fler kvinnor än män som hade sökt hjälp. Att ha sökt hjälp var vanligast i åldersgruppen 30–49 år och mindre vanligt i äldre åldersgrupper.

Att ha sökt hjälp inom vården (t.ex. hos läkare, psykolog eller kurator) var vanligast (59,7 %), följt av inom kommunen/socialtjänsten, till exempel hos kurator (28,0 %) och på internet (13,4 %). 10,3 % hade sökt hjälp hos stödgrupp och 6,3 procent hade sökt hjälp via en stödlinje på telefon.

Slutsats

Trots att omfattningen av att utsättas för andras substansanvändning till viss del har minskat i Sverige är det fortfarande många som drabbas. Sammantaget tycks det också finnas ett betydande gap mellan hur många som har problem av andras alkohol- och narkotikakonsumtion och hur många som söker hjälp och stöd hos sjukvård, socialtjänst eller andra stödfunktioner.

Bakgrund

Det finns en tradition i Sverige av att dokumentera konsumtion och skador av alkohol, narkotika och tobak (ANT) för individer som själva använder dessa beroendeframkallande substanser. ANT-vanorna i befolkningen är därmed väl kartlagda (Guttormsson, 2019). Det är känt att ANT-konsumtion leder till stora folkhälsoproblem i termer av nedsatt hälsa och för tidig död (Agardh m.fl., 2015). Problem från ANT-konsumtion är dock inte begränsad till konsekvenser för den enskilde användaren, utan drabbar även omgivningen – till exempel familj och vänner. För att få en mer heltäckande bild av ANT-användningens negativa konsekvenser i befolkningen måste också effekter för ANT-konsumenternas omgivning dokumenteras.

Att anhöriga drabbas av stora påfrestningar på grund av sin situation definieras i regeringens nya nationella anhörigstrategi som en folkhälsofråga (S2022/02134). Det är därmed viktigt att följa utvecklingen av problem från andras substansanvändning i befolkningen över tid. I den här rapporten presenteras uppgifter från en stor nationell befolkningsundersökning om hur utbrett det är att ha någon i sin närhet som använder ANT och hur vanligt det är att drabbas av negativa konsekvenser. Undersökningen har genomförts vid tre tidpunkter: 2013, 2017 och 2021. Det gör att den aktuella situationen 2021 kan sättas i ett lite längre perspektiv.

I rapporten presenteras också en första kartläggning av benägenheten att söka professionell hjälp för sig själv på grund av problem från andras alkohol- och narkotikaanvändning. Det är känt att anhöriga till personer med alkohol- och narkotikaproblem kan ha behov av stöd för sin egen del. Det understryks också i den nya anhörigstrategin (S2022/02134). I Sverige finns det också riktlinjer om att sjukvård och socialtjänst bör erbjuda anhöriga med alkohol- och narkotikaproblem stöd och hjälp (Socialstyrelsen, 2019). I Socialstyrelsens rekommendationer nämns socialt stöd till vuxna anhöriga och åtgärder för anhöriga som vill motivera personer med missbruk eller beroende till behandling.

Att det finns ett behov av stöd återspeglas även i den senaste årsrapporten från de nationella stödlinjerna för ANT. Rapporten visar till exempel att hälften av de som söker stöd, antingen via telefon eller webb, hos Droghjälpen var anhöriga (Nationella stödlinjerna för alkohol och droger, 2021). Hur många som söker hjälp och hur stor denna andel är av de som upplever problem har dock inte studerats tidigare i Sverige.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med den här rapporten är att kartlägga den vuxna befolkningens utsatthet för negativa konsekvenser av andras användning av alkohol, narkotika och tobak. Utöver att beskriva situationen för 2021, avses även att undersöka om det har skett några förändringar över tid. Särskilt fokus är på förändringar sedan den senaste mätningen år 2017. Ett annat syfte är att kartlägga omfattningen av att söka professionell hjälp hos till exempel vård eller socialtjänst till följd av problematik av andras alkohol- och narkotikaanvändning.

De huvudsakliga frågeställningarna är:

1. Hur vanligt är utsatthet för negativa konsekvenser av andras användning av alkohol, narkotika och tobak i befolkningen totalt, samt uppdelat på kön och åldersgrupper år 2021?
2. Har det skett några förändringar i utsatthet sedan år 2013 och 2017?
3. I vilken omfattning har de som i 2021 års undersökning uppger att de har utsatts för problem av andras alkohol- och narkotikaanvändning sökt professionell hjälp?

När datainsamlingen genomfördes under 2021 pågick covid-19 pandemin, vilket bland annat innebar restriktioner som kan ha påverkat människors beteenden, så som användning och exponering för andra som använder alkohol, narkotika och tobak. Att studera specifika effekter av pandemin ligger dock utanför syftet med den här rapporten eftersom de senaste uppgifterna vi kan jämföra med är tre år innan pandemin startade.

Metod

Rapporten bygger på uppgifter från CAN:s undersökning Vanor och konsekvenser. Genomförande med avseende på urval, bortfall och datainsamling beskrivs närmare under rubriken *Om undersökningen*. Under varje avsnitt av resultaten beskrivs de frågor som ligger till grund för respektive resultatavsnitt.

Resultaten presenteras i de flesta fall i form av prevalenser för åren 2013, 2017 och 2021 för samtliga, samt uppdelat på kön och åldersgrupper (17–29, 30–49, 50–64, 65–84 år).

Negativa konsekvenser av andras rökning

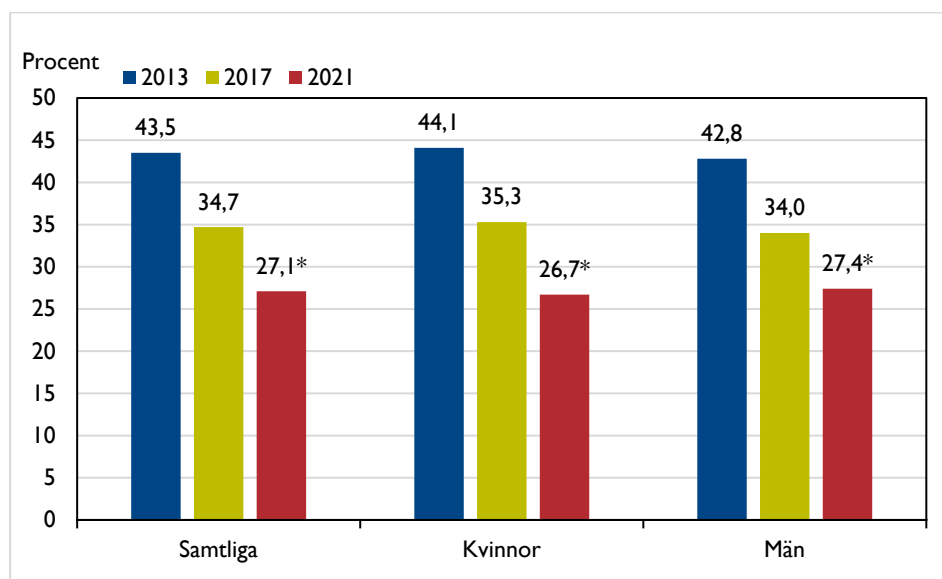
För att fånga in problem av andras rökning ställdes en inledande fråga:

”Under de senaste 12 månaderna, har det funnits personer i ditt liv som röker dagligen? T.ex. din familj, ex-partner, dina vänner eller arbetskamrater.”

De som svarade ja fick två uppföljande frågor om de påverkats negativt av personens rökande och om de påverkats ”mycket” eller ”lite” negativt. Exempel på konsekvenser var ” t.ex. att du känt stark oro för personens hälsa eller blivit utsatt för passiv rökning.”

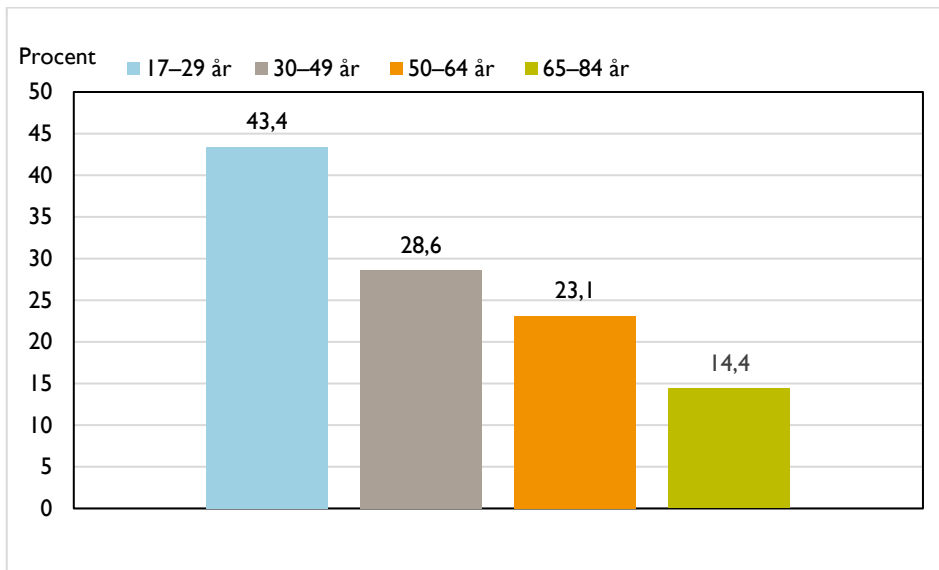
Drygt var fjärde svarsperson (27,1 %) uppgav att de har någon i sitt liv som röker dagligen. Ungefär lika många kvinnor (26,7 %) som män (27,4 %) uppgav det (figur 1). En tydlig skillnad mellan åldersgrupper påvisades med högst andelar i den yngsta åldersgruppen (17–29 år) och lägst i den äldsta (65–84 år) (figur 2).

Det har blivit mindre vanligt över tid att ha någon i sitt liv som röker dagligen (figur 1). Mellan år 2017 och 2021 minskade andelen från 34,7 till 27,1 procent. Liknande mönster framkom i de könsuppdelade analyserna och när resultatet redovisas i olika åldersgrupper (bilaga tabell 1).

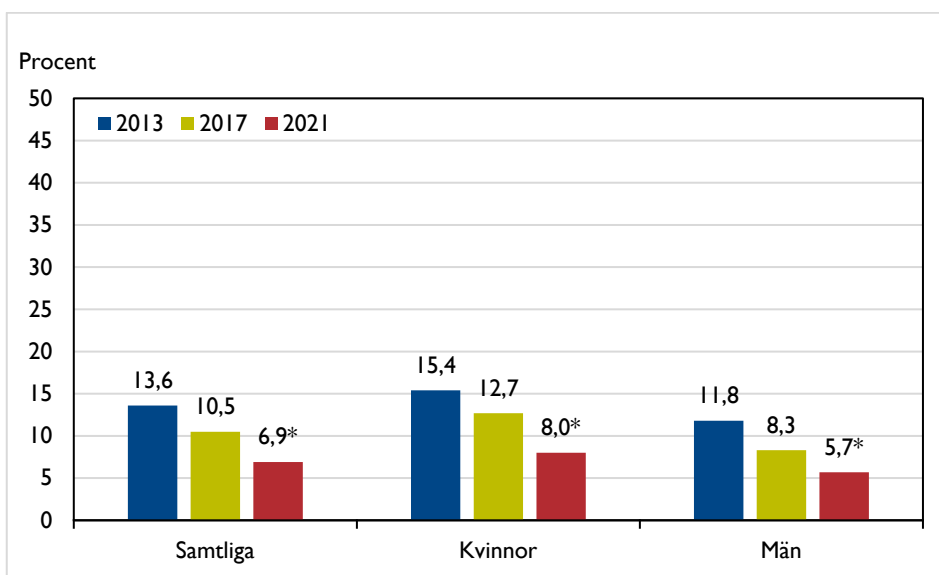
Figur 1. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har haft någon i sitt liv som röker dagligen. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021.

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivå.

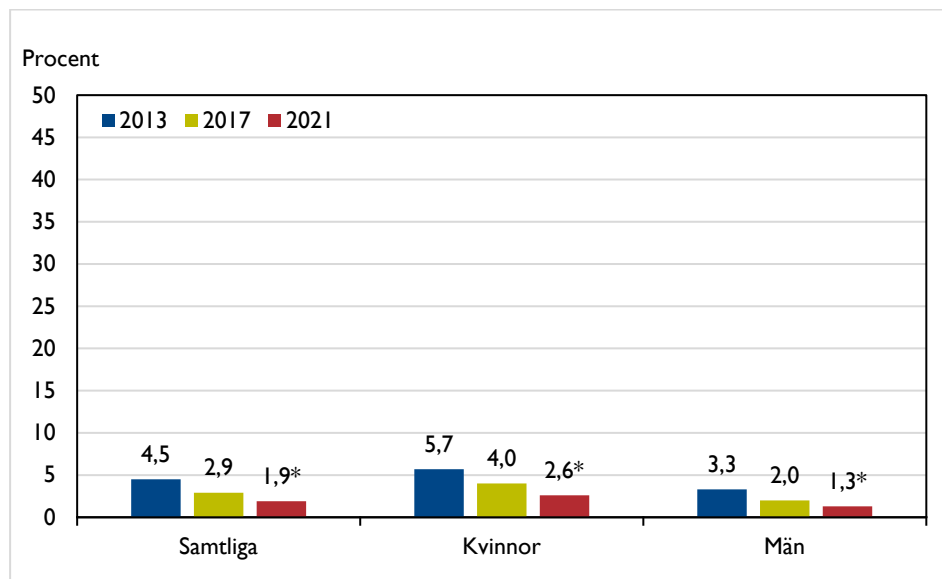
Figur 2. Andel (%) i befolkningen som, under de senaste 12 månaderna, har haft någon i sitt liv som röker dagligen. Uppdelat på åldersgrupper. År 2021.

Ungefär en av fyra (25%) av de med någon i sitt liv som röker dagligen har påverkats negativt av det, vilket motsvarar 6,9 % av samtliga. Andelen var något högre bland kvinnor (8,0 %) än bland män (5,7 %) (figur 3). En nedgång har skett över tid. Mellan 2013 och 2021 minskade andelen från 10,5 till 6,9 procent. Att påverkas negativt av andras rökning har minskat bland både kvinnor och män och i olika åldersgrupper (bilaga tabell 1).

Figur 3. Andel (%) i befolkningen (17-84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats negativt av någon i sitt liv som röker dagligen. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021.

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivån.

Figur 4. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats mycket negativt av någon i sitt liv som röker dagligen. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021.

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivån.

Knappt två procent (1,9 %) rapporterade att de påverkats mycket negativt av någon i sitt liv som röker dagligen, vilket indikerar en mer problematisk utsatthet (figur 4). Detta var vanligare bland kvinnor (2,6%) jämfört med män (1,3 %). Att påverkats mycket negativt har också blivit mindre vanligt över tid. Det gäller både samtliga och bland kvinnor och män. I de åldersuppdelade analyserna framkom även minskningar. Förändringen mellan år 2017 och 2021 uppdelat på åldersgrupper var dock inte statistiskt signifikant bland män.

Sammanfattning och diskussion

Att ha någon i sitt liv som röker dagligen och att uppleva negativa konsekvenser av det har succesivt minskat i befolkningen sedan 2013. Mellan år 2017 och 2021 minskade andelen som hade någon i sitt liv som rökte dagligen från 34,7 till 27,1 procent. Att ha påverkats negativt av det minskade från 10,5 till 6,9 procent. Även att ha påverkats mycket negativt, som pekar på en mer allvarlig problematik, minskade från 2,9 till 1,9 procent. Att negativa konsekvenser av andras rökning har minskat speglar sannolikt den sjunkande dagligrökningen i Sverige (Folkhälsomyndigheten, 2021; Sundin, 2022; Zetterqvist m.fl., 2021).

Kvinnor upplever oftare problem med närståendes rökning än män, och yngre upplever oftare problem än äldre. Generellt sett framkom minskningar både bland kvinnor och män och i samtliga åldersgrupper. Däremot var nedgångarna inte statistiskt signifikanta när analyserna bland män var uppdelade på åldersgrupper.

Problem som kan uppstå av andras rökning är till exempel stark oro för hälsan hos personen som röker eller effekter av passiv rökning. Att dessa problem minskar är positivt ur ett folkhälsoperspektiv, framför allt med tanke på att passiv rökning kan vara negativt för hälsan (Folkhälsomyndigheten, 2022c). Sedan den senaste mätningen år 2017 har Sverige fått en ny tobakslag som bland annat förbjuder rökning på uteserveringar (SFS 2018:2088, 2018). Troligen har det minskat exponeringen för passiv rökning i dessa sammanhang.

Negativa konsekvenser av andras alkoholkonsumtion

Detta kapitel om negativa konsekvenser av andras alkoholkonsumtion är uppdelat i två avsnitt. I det första presenteras andelen som har någon i sin närhet som dricker för mycket och som har påverkats negativt av det. Här presenteras även omfattningen av ett antal specifika negativa konsekvenser, samt relationen mellan den utsatta och den som dricker. I det andra avsnittet presenteras hur vanligt det är att påverkas negativt av drickande hos personer man inte känner.

Negativa konsekvenser av närståendes drickande

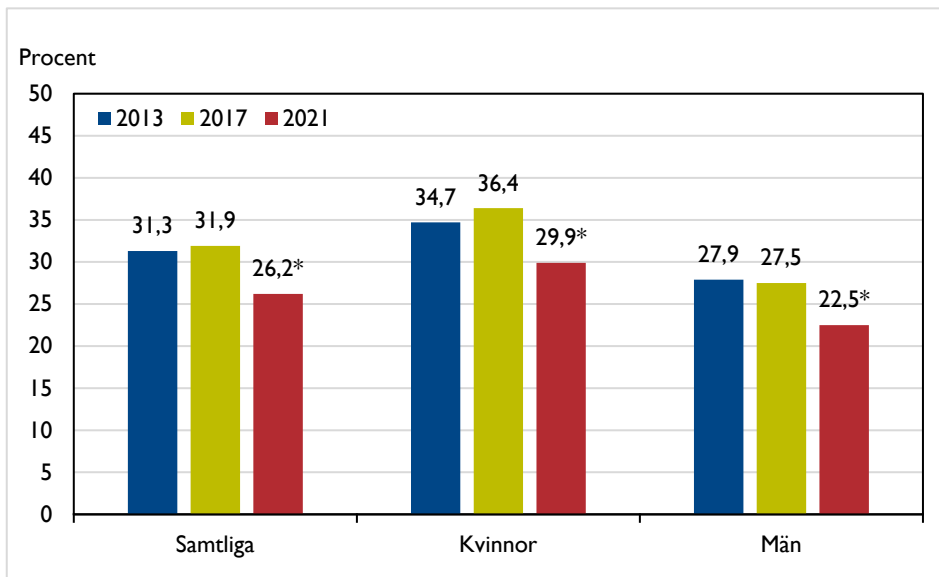
För att ta reda på omfattning och utveckling av problem som uppstår på grund av en närståendes alkoholkonsumtion ställdes inledningsvis frågan:

”Under de senaste 12 månaderna, har det funnits personer i ditt liv som du anser har druckit för mycket alkohol (det kan vara regelbundet och långvarigt drickande eller vid enstaka tillfällen)? Exempel på personer i ditt liv: din familj, ex-partner, dina vänner eller arbetskamrater.”

En närstående person definieras alltså här som någon som finns i svarspersonens liv och är familj, ex-partner, vän eller arbetskamrat. Efter denna fråga ombads svarspersonen uppge om man påverkats negativt på grund av drickandet hos personen och om man har påverkats ”mycket” eller ”lite” negativt.

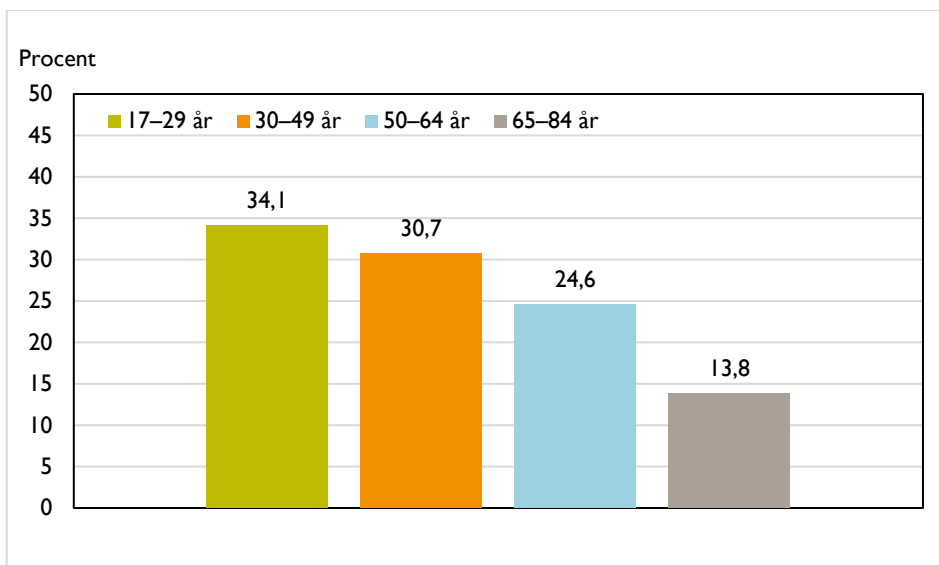
År 2021 uppgav drygt var fjärde svarsperson (26,2 %) att de, under den senaste 12-månadersperioden, haft någon i sitt liv som dricker för mycket (figur 5). Det var vanligare bland kvinnor (29,9 %) än män (22,5 %). Ett tydligt åldermönster visade att den högsta andelen fanns i den yngsta åldersgruppen (34,1 %) för att sedan minska succesivt med den lägsta andelen i den äldsta åldersgruppen (13,8 %) (figur 6).

Det är små förändringar mellan 2013 och 2017, men under 2021 är andelen som uppgett detta betydligt lägre (figur 5). Nedgången framkommer även när resultaten redovisas uppdelat på kön och olika åldersgrupper (bilaga tabell 2).

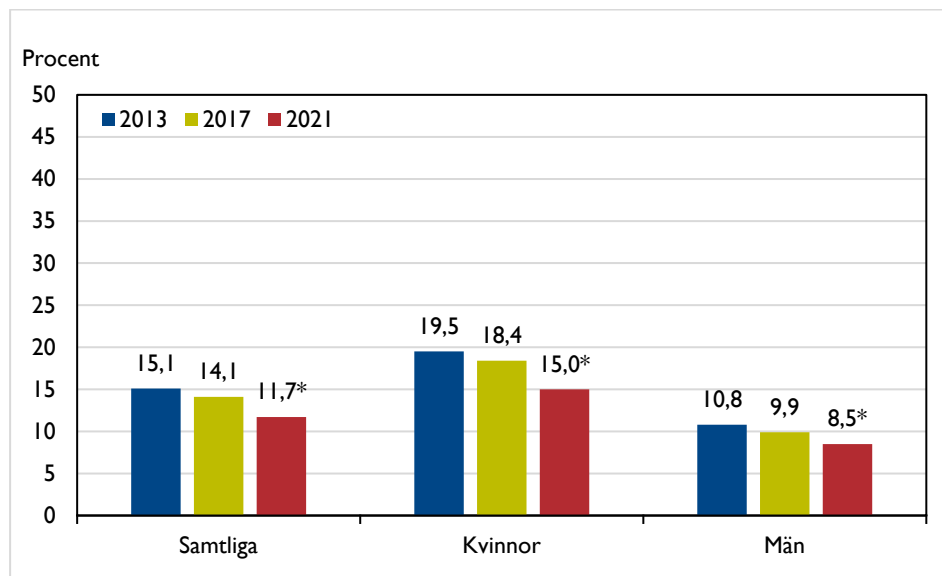

Figur 5. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har haft någon i sitt liv som dricker för mycket. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021.

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivå.

Figur 6. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har haft någon i sitt liv som dricker för mycket, uppdelat på åldersgrupper. År 2021.

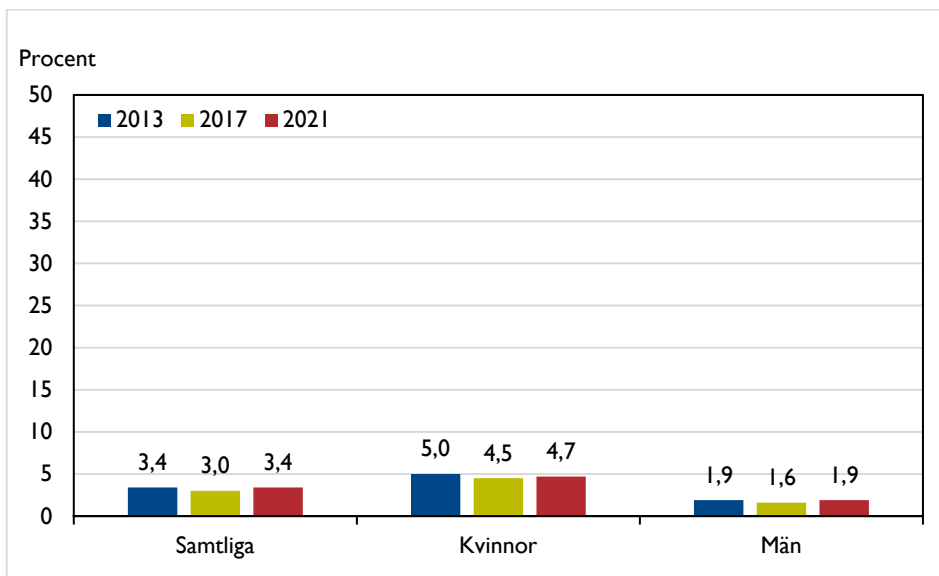
Figur 7. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats negativa pga. någon i sitt liv som dricker för mycket. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021.

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivån.

Av de som år 2021 har haft någon i sitt liv som dricker för mycket uppgav knappt hälften (45 %) att de har påverkats negativt av det. Det motsvarar 11,7 procent i den vuxna befolkningen (figur 7). Även här framkommer en tydlig könsskillnad. Fler kvinnor (15 %) än män (8,5 %) rapporterar problem. Mellan 2013 och 2017 sker ingen större förändring av andelen som påverkats negativt. Sedan minskade det klart, från 14,1 till 11,7 procent mellan 2017 och 2021. Nedgången gäller samtliga och för både kvinnor och män. I de åldersspecifika analyserna, framkom dock att nedgångar endast skett i de två yngsta åldersgrupperna (17–29, 30–49 år) och inte i de två äldsta (50–64, 65–84 år) (bilaga tabell 2). Bland män framkom däremot inga statistiskt signifikanta nedgångar när resultatet var uppdelat på åldersgrupper.

En mer allvarlig problematik, i termer av att ha påverkats mycket negativt av någon i sitt liv som dricker för mycket uppgavs av 3,4 procent (figur 8). Det var mer än dubbelt så vanligt bland kvinnor (4,7 %) som bland män (1,9 %).

Andelen som påverkats mycket negativt ligger stabilt under den studerade perioden och följer alltså inte mönstret med minskningar sedan år 2017. Det är en oförändrad nivå bland både kvinnor och män. När resultatet studeras uppdelat på åldersgrupper framkom dock en uppgång i den äldsta åldersgruppen (65–84 år), där andelen som påverkats mycket negativt ökade från 1,3 till 2,1 procent (bilaga tabell 2).

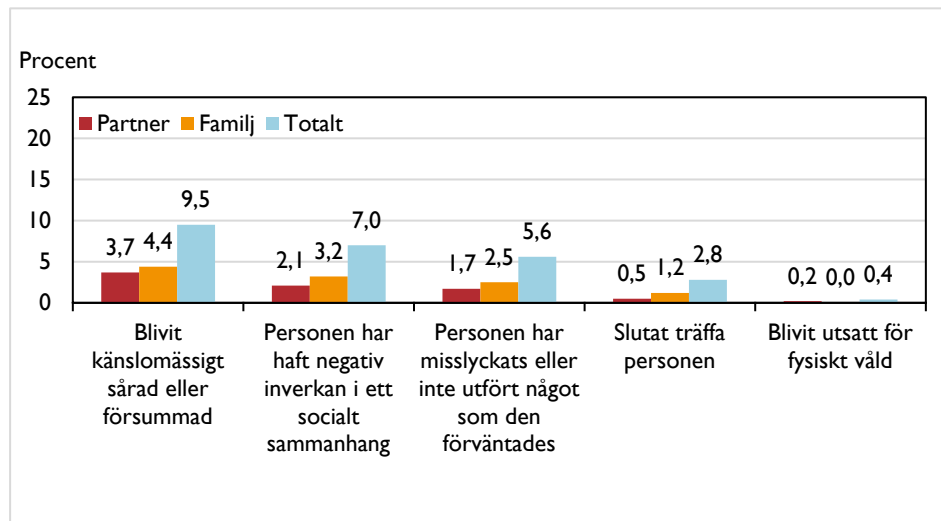
Figur 8. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats mycket negativt pga. någon i sitt liv som dricker för mycket. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021.

Specifika konsekvenser av närståendes drickande

För att få en uppfattning om vilken typ av negativa konsekvenser som en närståendes drickande kan föra med sig och vilken relation de utsatta har till den närstående, ställdes fem frågor om specifika negativa konsekvenser. De olika konsekvenserna är rangordnade i figur 9, utifrån mest till minst förekommande under 2021.

Den vanligaste negativa konsekvensen var att ha "blivit känslomässigt sårad eller försummad", vilket totalt uppgavs av ungefär var tionde (9,5 %). Näst vanligast var att "personen har haft en negativ inverkan i ett socialt sammanhang" (7 %), följt av att "personen har misslyckats eller inte utfört något som den förväntades göra" (5,6%). Mindre vanligt var att ha "slutat träffa personen" på grund av dennes alkoholkonsumtion (2,8 %) och "att ha blivit utsatt för fysiskt våld" (0,4 %).

Det var något vanligare att konsekvenserna skedde på grund av någon familjemedlems alkoholkonsumtion, följt av en partners. Med undantag av att ha "blivit utsatt för fysiskt våld", där det var vanligare att uppge en partner jämfört med en familjemedlem. I bilaga tabell 3 framkommer det att kvinnor upplevt samtliga konsekvenser oftare än män.

Figur 9. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har upplevt olika negativa konsekvenser pga. drickandet hos någon i sitt liv som dricker för mycket. Uppdelat på olika relationer till svarspersonen. År 2021.

Notering: partner inkluderar de som uppgett minst ett av svarsalternativen partner, ex-partner. Familj inkluderar de som uppgett minst ett av svarsalternativen förälder, barn, syskon, annan familjemedlem eller släkting. Totalt inkluderar de som uppgett minst ett av svarsalternativen partner, ex-partner, förälder, barn, syskon, annan familjemedlem eller släkting, arbetskollega, vän, granne samt övriga ej specificerade personer.

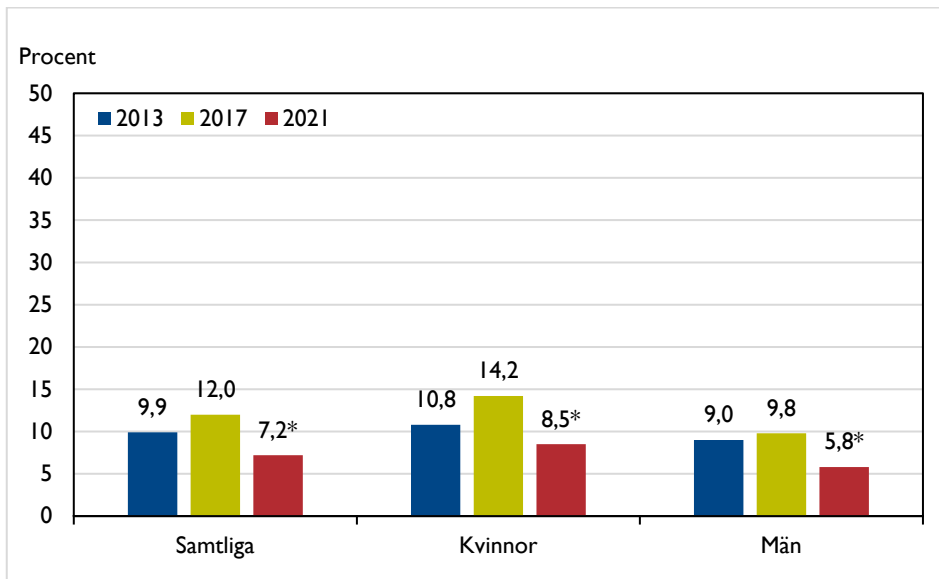
Negativa konsekvenser av främlingars drickande

I det här avsnittet redovisas omfattning och utveckling av att ha påverkats negativt av alkoholkonsumtionen hos en person som man inte känner (benämns i detta kapitel som ”främling”). Svarspersonerna fick svara på frågan:

”Har du vid något tillfälle, under de senaste 12 månaderna, påverkats negativt av drickandet hos främlingar eller hos personer som du inte känner närmare? T.ex. inte kunnat sova, blivit förolämpad eller rädd, råkat ut för skada eller våld eller fått egendom förstörd.”

En uppföljande fråga om man påverkats ”mycket” eller ”lite” ställdes till de som uppgav att de påverkats negativt.

Andelen som uppgav att de, under de senaste 12 månaderna, har påverkats negativt av främlingars drickande var 7,2 procent år 2021 (figur 10). Det var vanligare bland kvinnor (8,5 %) än bland män (5,8 %). Andelen var högre i yngre åldersgrupper jämfört med äldre (bilaga tabell 4). 13,5 procent uppgav det i den yngsta åldersgruppen (17–29 år) jämfört med 2,1 procent i den äldsta (65–84 år).

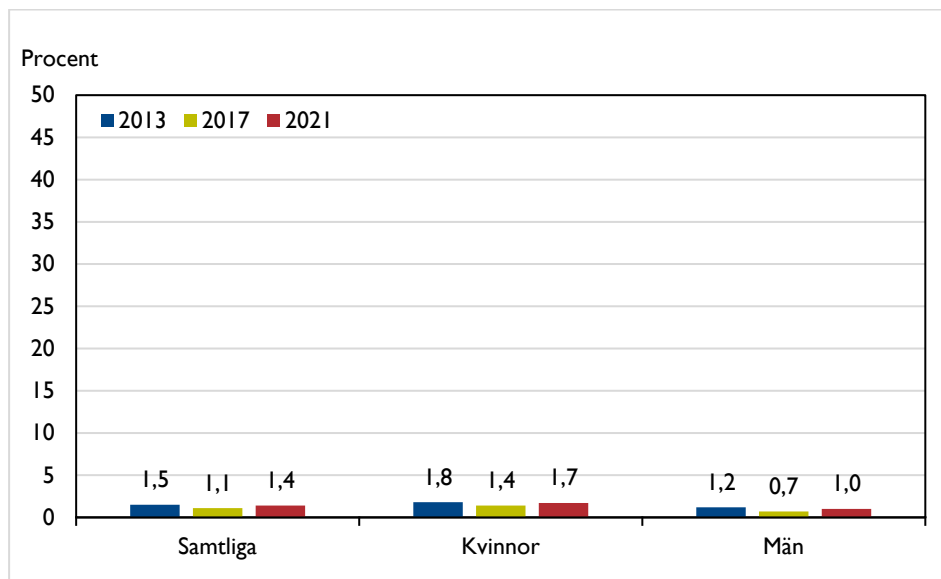
Figur 10. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats negativt av främlingars drickande. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021.

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivån.

Andelen som påverkats negativt av främlingars drickande ökade mellan år 2013 och 2017, men minskade sedan mellan 2017 och 2021, från 12 till 7,2 procent (figur 10). Minskningen gäller för både kvinnor och män och för samtliga åldersgrupper (bilaga tabell 4).

Andelen som uppgav att de har påverkats mycket negativt av främlingars drickande, det vill säga en indikation på en mer allvarlig problematik, uppgick år 2021 till 1,4 procent (figur 11). Även här framkom att något fler kvinnor (1,7 %) än män (1,0 %) upplevt detta.

Andelen som påverkats mycket negativt av främlingars drickande var oförändrad över mätperioderna. Detta gäller för både kvinnor och män. När utvecklingen studeras uppdelat på åldersgrupper framkom det dock att i den yngsta åldersgruppen, 17–29 år, hade andelen som upplevt detta ökat från 1,2 till 2,4 procent mellan år 2017 och 2021 (bilaga tabell 4). Även när resultatet redovisas separat för kvinnor och män framkom en ökning i den yngsta åldersgruppen. Ökningen var dock inte statistiskt signifikant i de könsuppdelade analyserna.

Figur 11. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats mycket negativt av främlingars drickande. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021.

Sammanfattning och diskussion

Andelen som har någon i sitt liv som dricker för mycket alkohol var oförändrad mellan 2013 och 2017 och uppgick vid det senare mättillfället till ungefär var tredje person. Mellan 2017 och 2021 minskade andelen från 31,9 procent till drygt var fjärde (26,2 %). Att ha påverkats negativt av det har också minskat mellan 2017 och 2021 (från 14,1 till 11,7 %), medan den mer allvariga problematiken, att ha påverkats mycket negativt, har varit oförändrad runt 3 procent över hela mätperioden.

Nedgången mellan 2017 och 2021 är i linje med resultat som visar att den totala alkoholkonsumtionen har sjunkit i Sverige mellan 2017 och 2021 (Trolldal, 2022). Samtidigt visar andra studier att mer regelbunden och hög alkoholkonsumtion samt andelen med alkoholberoendeproblem inte har minskat under mätperioden (Sundin, 2022). Detta skulle delvis kunna förklara den oförändrade bilden av att ha påverkats mycket negativt av någon i sitt liv som dricker för mycket.

Det var vanligare att ha någon i sitt liv som dricker för mycket och att ha relaterade problem bland kvinnor jämfört med män. Det var också vanligare i yngre åldersgrupper jämfört med äldre. Utvecklingen över tid återspeglas både bland män och kvinnor. Däremot var det framför allt i de två yngre åldersgrupperna (17–29, 30–49 år) som det hade skett en nedgång av att ha påverkats negativt, och inte i de två äldre. Uppdelat på kön var nedgång endast statistiskt signifikant i dessa åldersgrupper bland kvinnor och inte bland män. Att det är just i de yngre åldersgrupperna som nedgångarna generellt har skett i återspeglas av att andelen som dricker alkohol och den totala dryckesvolymen

framför allt har minskat i dessa åldersgrupper (Guttormsson, 2022; Sundin, 2022).

Ett motsatt mönster, med en uppgång av att ha påverkats mycket negativt, framkom däremot i den äldsta åldersgruppen (65–84 år). Vad ökningen kan bero på är svårt att bedöma. Ett utvecklingsmönster i samma riktning är den totala alkoholkonsumtionen bland äldre, som generellt har ökat (Guttormsson, 2022).

Utöver mer allmänna frågor om utsatthet för närståendes alkoholkonsumtion studerades även förekomsten av några specifika problem som omgivningen kan drabbas av. Konsekvenser som rörde att känna sig sårad eller försummad, att personen inte utför sina sysslor som den förväntades att göra och att den har inverkat negativt i sociala sammanhang hade mellan 5,6 och 9,5 procent upplevt. Tidigare intervjustudier med anhöriga har visat att en stor stressfaktor är att de ofta upplever osäkerhet kring personens beteende och närvaro i hemmet (Orford m.fl., 2010).

Mer allvarliga konsekvenser i termer av utsatthet för fysiskt våld och att sluta träffa personen var mindre vanligt, vilket rapporterades av 0,4 respektive 2,8 procent. I tidigare studier baserat på intervjuer och enkäter till familjemedlemmar till personer med alkohol- och narkotikaproblem har det framkommit att aggressivt beteende och våld kan förekomma, men att det inte är något universellt för gruppen med dessa problem (Johnson m.fl., 2020; Orford m.fl., 2010). Det återspeglas av den relativt låga förekomsten av våld som framkom i den här studien.

Negativa konsekvenser av alkoholkonsumtion hos okända personer sett över tid följer samma mönster som för problem från närståendes drickande. Andelen som under den senaste 12-månadersperioden påverkats negativt av främlingars drickande var oförändrad mellan 2013 och 2017 men minskade från 12 till 7,2 procent mellan 2017 och 2021. Den mer allvarliga problematiken i form av att ha påverkats mycket negativt låg stabilt kring strax över 1 procent vid alla tre mätpunkter.

Även dessa problem var vanligare bland kvinnor än män och bland yngre jämfört med äldre. Utvecklingen mellan år 2017 och 2021 återspeglas generellt i analyserna uppdelat på kön och åldersgrupper. Med undantag för en uppgång vad gäller att ha påverkats mycket negativt i den yngsta åldersgruppen (17–29 år). Ur ett längre tidsperspektiv minskade andelen som påverkats mycket negativt i åldersgruppen 17–29 år mellan åren 2013 och 2017, för att sedan öka igen fram till år 2021. Andelen som påverkats mycket negativt år 2021 bland 17–29 åringarna var 2,4 procent, vilket är på ungefär samma nivå som vid mätningen år 2013.

Negativa konsekvenser av andras narkotikaanvändning

Det här avsnittet beskriver problem från andras användning av narkotika. Det innefattar både narkotiska preparat och icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel. Problem av andras användning av narkotiska preparat studeras på basis av följande fråga:

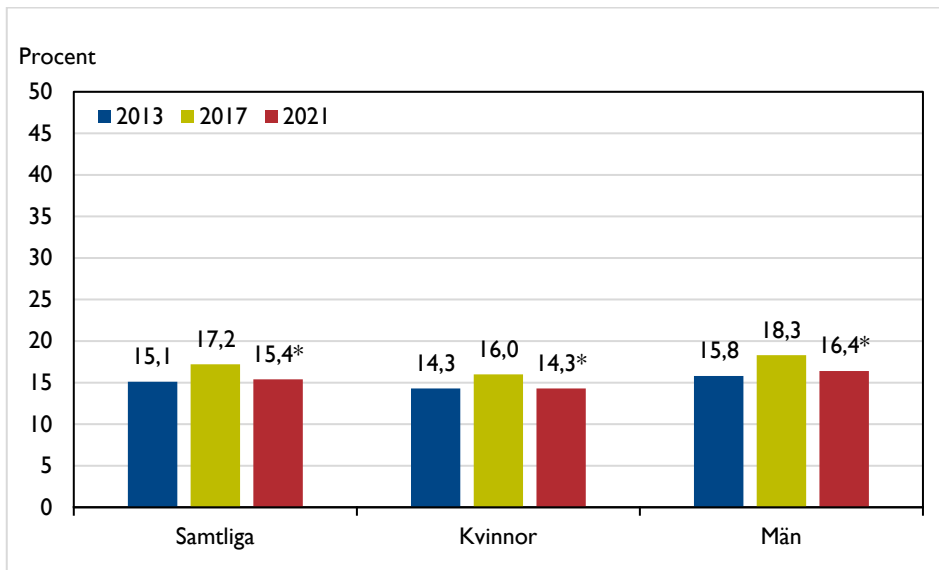
”Finns det personer i ditt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt narkotiska preparat (se exempel i listan nedan)?”.

Listan med exempel inkluderade cannabis, amfetamin, opiater, hallucinogener, ecstasy och kokain. En motsvarande fråga ställs för icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel där listan inkluderar exempel på smärtstillande medel och sömn-/lugnande medel som tagits utan läkares ordination eller mer eller oftare än vad läkare ordinerat. De som svarar ja tillfrågades om de påverkats negativt av det, och för att fånga in skillnader i problemets allvarlighetsgrad, om de påverkats ”mycket” eller ”lite” negativt. Som exempel på negativa konsekvenser av andras icke-ordinerade läkemedelsanvändning anges ”negativa beteendeförändringar hos personen eller att känna stark oro”. Motsvarande exempel på konsekvenser av andras användning av narkotiska preparat var: ”att du känt stark oro, blivit förolämpad eller hotad, råkat ut för skada eller våld eller fått egendom förstörd”.

I figur 12 framkom att 15,4 procent har någon i sitt liv som, under den senaste 12-månadersperioden använt narkotika, alltså antingen narkotiska preparat eller läkemedel, eller både och. Det var något vanligare bland män (16,4 %) än kvinnor (14,3 %) och betydligt vanligare bland yngre än äldre. I den yngsta åldersgruppen (17–29 år) uppgick andelen till 34,4 procent, jämfört med 4,4 procent i den äldsta åldersgruppen (65–84 år) (figur 13).

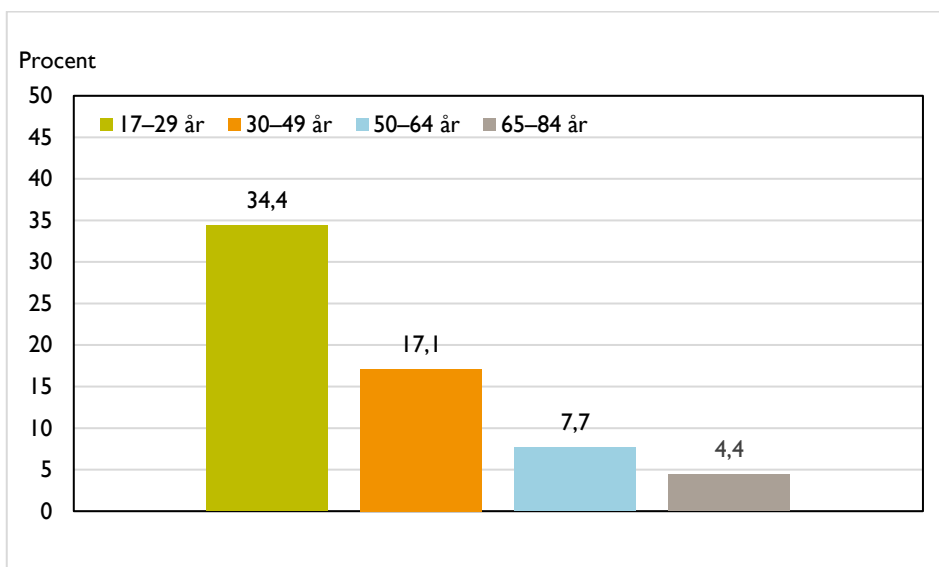
I bilaga tabell 5 redovisas resultat separat narkotiska preparat och icke-förskrivna läkemedel. Det var vanligare att ha någon i sitt liv som använder narkotiska preparat (12,4 %) jämfört med att ha någon i sitt liv som använder narkotikaklassade läkemedel (6,8 %).

Jämfört med år 2017, har andelen som uppgett att de har någon i sitt liv som använt narkotika minskat mellan 2017 och 2021 från 17,2 till 15,4 procent. Därmed är det tillbaka på samma nivå som år 2013 (figur 12). Samma mönster framkom för både kvinnor och män. I åldersuppdelade analyser visade det sig dock att nedgången endast var statistiskt signifikant i de två äldsta åldersgrupperna (50–64, 65–84 år) och att nedgången endast gällde kvinnor (bilaga tabell 6).

Figur 12. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har någon i sitt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel. Samtliga och uppdelat på kön. 2013, 2017 och 2021.

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivån.

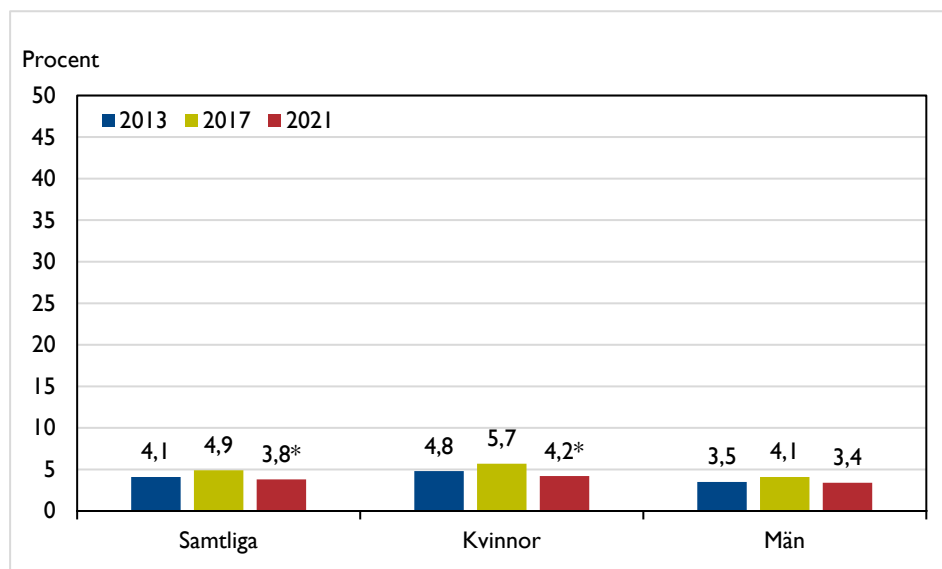

Figur 13. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har någon i sitt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel. Uppdelat på åldersgrupper. År 2021.

Nedgången över tid har endast skett i andelen som har någon i sitt liv som använder narkotiska preparat och inte i problem med närståendes användning av narkotikaklassade läkemedel (bilaga tabell 5). Nedgången är dock endast statistiskt signifikant bland män. När resultatet redovisas uppdelat på ålder fanns inga statistiskt signifikanta förändringar mellan år 2017 och 2021, varken för narkotiska preparat (bilaga tabell 7) eller läkemedel (bilaga tabell 8).

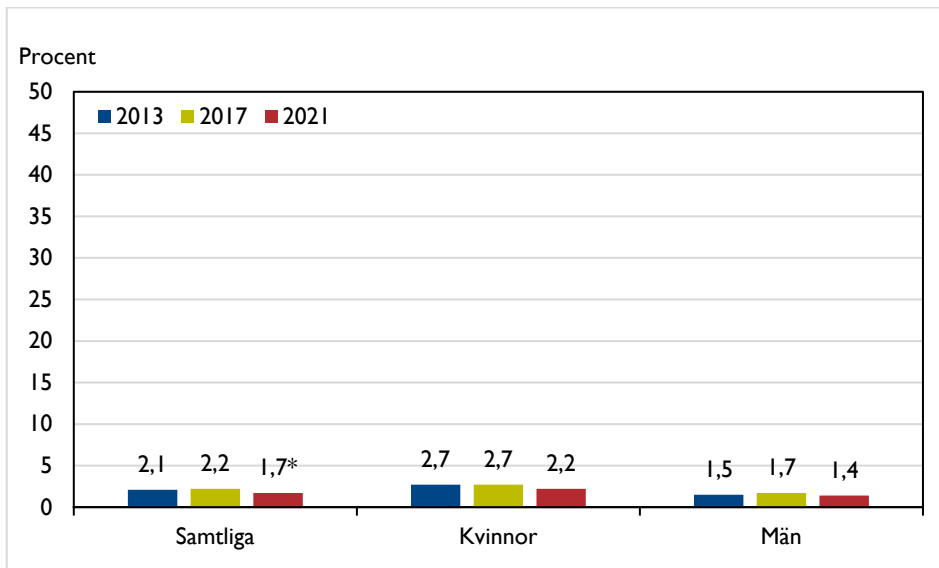
Ungefär var fjärde (24,7 %) som hade någon i sitt liv som använt narkotika uppgav att de hade påverkats negativt av det. Det motsvarar 3,8 procent i befolkningen, 4,2 procent av kvinnorna och 3,4 procent av männen (figur 14). Det var ungefär lika vanligt att ha påverkats negativt av någon i sitt liv som använt narkotiska preparat (2,8 %) som av någon som använt narkotikaklassade läkemedel utan ordination (2,4 %) (bilaga tabell 5).

Andelen som påverkats negativt av någon i sitt liv som använt narkotika minskade mellan 2017 och 2021, från 4,9 till 3,8 procent. Det innebär att nivån ligger på ungefär samma nivå som 2013. Nedgången mellan 2017 och 2021 berör främst kvinnor, där nedgången var statistiskt signifikant. Det fanns även en tendens till minskning i alla åldersgrupper, men den var bara statistiskt signifikant i den näst äldsta åldersgruppen (50–64 år) (bilaga tabell 6). I stort sett samma resultat framkommer i separata analyser av narkotiska preparat respektive läkemedel (bilaga tabell 7–8).

Figur 14. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats negativt pga. någon i sitt liv som använder narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021.

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivån.

Figur 15. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats mycket negativa pga. någon i sitt liv som använder narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021.

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivå.

En mer allvarlig problematik i termer av att ha påverkats mycket negativt av någon i sitt liv som använder narkotika, uppgavs år 2021 av 1,7 procent (figur 15). Det var något vanligare bland kvinnor (2,2 %) än män (1,4 %).

En statistiskt signifikant minskning mellan år 2017 och 2021 framkom av att ha påverkats mycket negativt, från 2,2 till 1,7 procent. Även om små minskningar också påvisades i de könsuppdelade analyserna var de inte statistiskt signifikanta. Minskningar framkom även i de åldersuppdelade analyserna, men var generellt sett inte statistiskt signifikanta (bilaga tabell 6).

Sammanfattning och diskussion

År 2021 var det 15,4 procent som hade någon i sitt liv som använde narkotiska preparat eller narkotikaklassade läkemedel. 3,8 procent hade påverkats negativt av det och 1,7 procent hade påverkats mycket negativt. Ungefär samma resultat framkom 2013, medan förekomsten var något högre under 2017. Jämförelsen mellan 2017 och 2021 visade alltså att det blev mindre vanligt att ha någon i sitt liv som använder narkotika och att ha upplevt negativa konsekvenser av det.

Nedgången mellan 2017 och 2021 skedde dock bara för narkotiska preparat och inte för läkemedel. Detta mönster återspeglar inte helt användningen av narkotika, som legat på ungefär samma nivåer under tidsperioden (Folkhälsomyndigheten, 2022a; Sundin, 2022). Dessutom pekar aktuella studier på att det blivit mindre vanligt med icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel under perioden (Folkhälsomyndigheten, 2022b; Sundin, 2022). Att

befolkningens användning och upplevelse av omgivningens användning inte har ett tydligt samband gällande narkotika var oväntat och är svårt att förklara.

Det var små könsskillnader i att ha någon i sitt liv som använder narkotika. Det framkom däremot ett tydligt åldersmönster genom att det var högst i den yngsta åldersgruppen (17–29 år) och lägst i den äldsta (65–84 år). Nedgången återspeglas när resultatet redovisas uppdelat på kön. Däremot var nedgången inte alltid statistiskt signifikant i de könsuppdelade analyserna. Uppdelat på ålder framkom minskningar i de flesta grupper, men det var framför allt bland äldre som nedgången var statistiskt signifikant.

Sökt hjälp

För att skatta hur vanligt det är att söka stöd eller hjälp till följd av någon annans drickande eller narkotikaanvändning fick svarspersonerna svara på frågan:

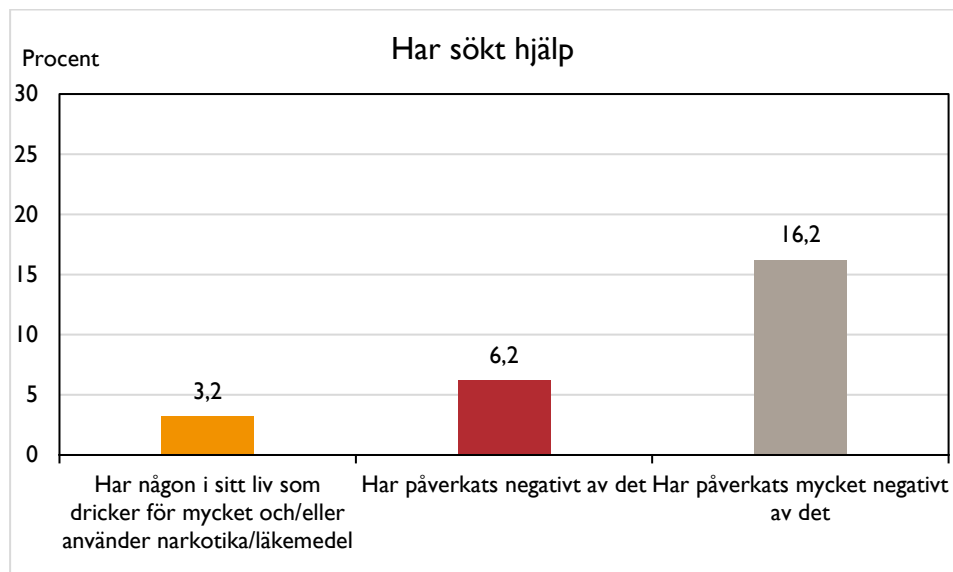
”Har du, under de senaste 12 månaderna, sökt hjälp för dig själv hos t.ex. läkare/psykolog eller anhörigverksamhet, för problem som uppstått p.g.a alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning hos någon person i ditt liv (t.ex. din familj, ex-partner, dina vänner eller arbetskamrater)?”

I figur 16 redovisas andelen som har sökt hjälp i tre olika grupper. Först presenteras den bredare gruppen som har någon i sitt liv som dricker för mycket eller använder narkotika, inklusive narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel. Sedan presenteras gruppen som uppgett att de har påverkats negativt och därefter de som påverkats mycket negativt.

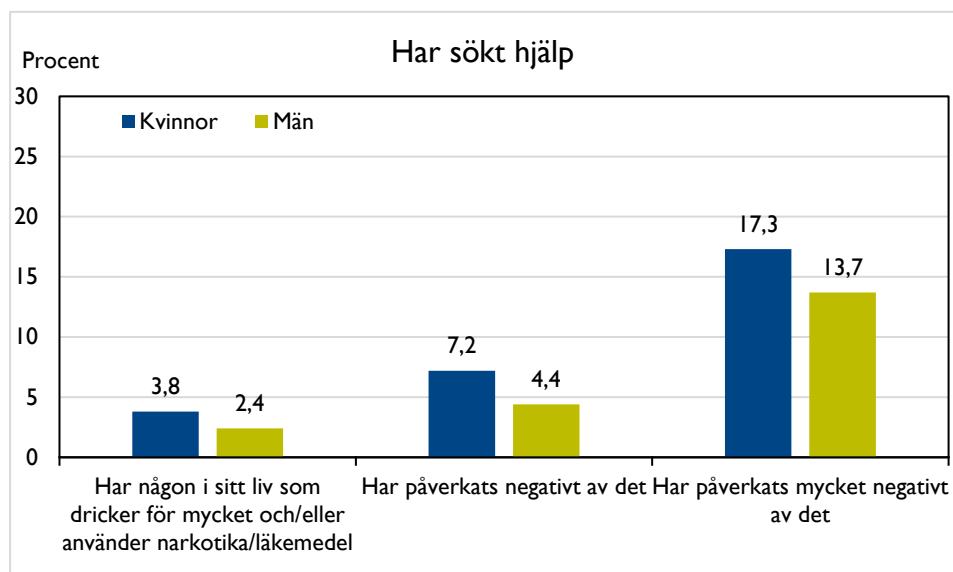
Totalt 3,2 procent i den bredare gruppen hade sökt hjälp under de senaste 12 månaderna. Det motsvarar totalt 1,3 procent i befolkningen. I gruppen som också hade påverkats negativt var andelen högre (6,2 %). Högst var den i gruppen som påverkats mycket negativt (16,2 %). Det var något vanligare bland kvinnor än bland män att ha sökt hjälp (figur 17). Det var vanligare bland yngre jämfört med äldre. Högst andel återfanns i åldersgruppen 30–49 år (figur 18).

I bilaga tabell 9 presenteras andelen som har sökt hjälp i grupperna som har erfarenhet av andras alkoholkonsumtion och narkotikaanvändning separat, samt gruppen som har överlappande problem av både alkohol och narkotika. Det var lika vanligt att ha sökt hjälp bland de som har någon i sitt liv som dricker för mycket (2,4 %) som i gruppen som har någon i sitt liv som använder narkotika (2,5 %). När man bara tittar på gruppen som påverkats negativt var det vanligare att söka hjälp när det gäller narkotika (8,1 %) än alkohol (4,6 %). Samma mönster gällde för de som påverkats mycket negativt. 17,5 procent av de som påverkats mycket negativt av någon annans narkotikaanvändning hade sökt hjälp jämfört med 13,1 procent av motsvarande för alkohol.

Allra högst andel som sökt hjälp fanns i gruppen med erfarenhet av både någon som dricker för mycket och någon som använder narkotika. Där var det 5,5 procent som sökt hjälp under de senaste 12 månaderna. Av de i gruppen som hade påverkats negativt var det 14,1 procent och knappt var tredje (29,9 %) i gruppen som hade påverkats mycket negativt.

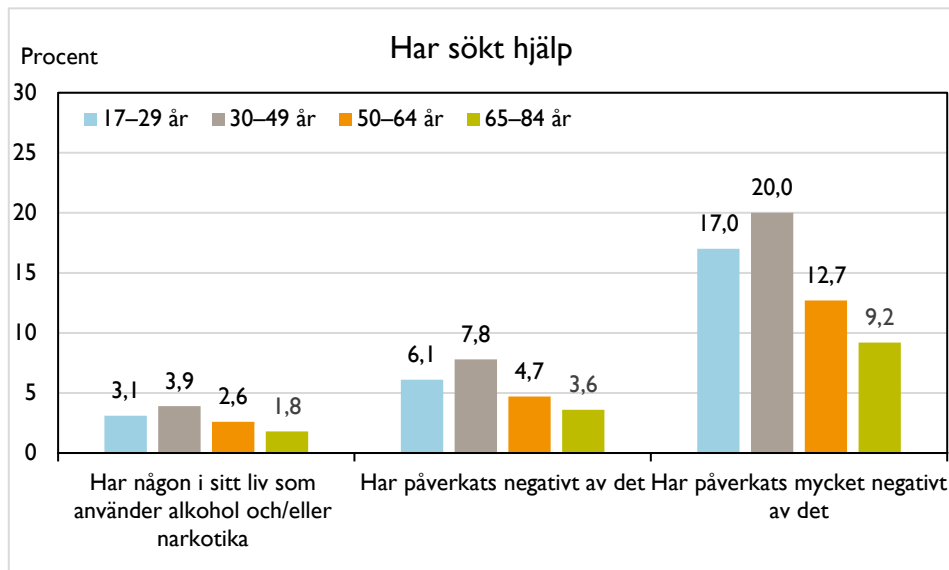

Figur 16. Andel (%) som, under de senaste 12 månaderna, har sökt hjälp för sig själv hos t.ex. läkare/psykolog eller anhörigverksamhet, för problem som uppstått pga. alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning hos någon i sitt liv. Andel bland de som har någon i sitt liv som dricker för mycket och/eller använder narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel samt som har påverkats negativt och mycket negativt pga. det. År 2021.

Figur 17. Andel (%) som, under de senaste 12 månaderna, har sökt hjälp för sig själv hos t.ex. läkare/psykolog eller anhörigverksamhet för problem som uppstått pga. alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning hos någon i sitt liv. Uppdelat på kön. Andel bland de som har någon i sitt liv som dricker för mycket och/eller använder narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel samt som har påverkats negativt och mycket negativt pga. det. År 2021.

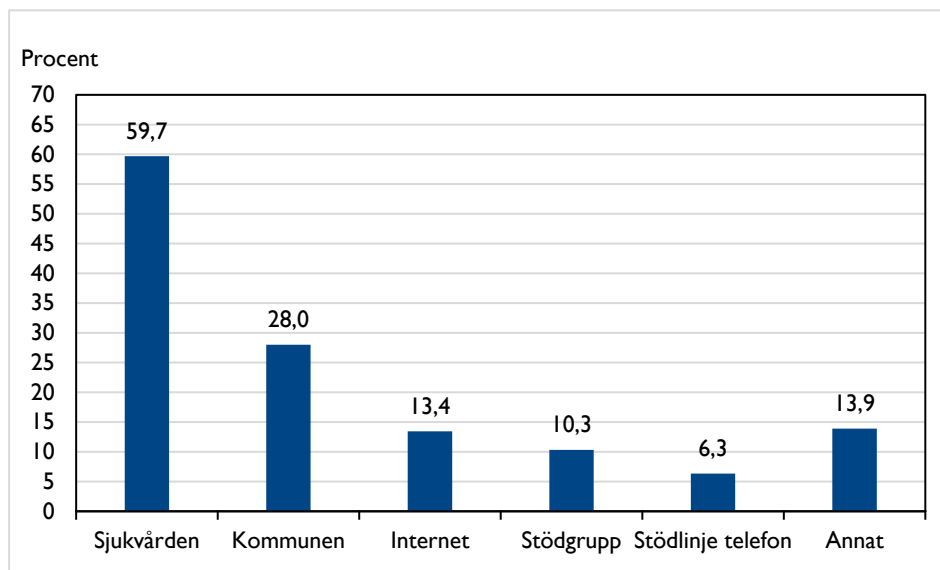
Figur 18. Andel (%) som, under de senaste 12 månaderna, har sökt hjälp för sig själv hos tex. läkare/psykolog eller anhörigverksamhet, för problem som uppstått pga. alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning hos någon i sitt liv. Uppdelat på åldersgrupper. Andel bland de som har någon i sitt liv som dricker för mycket och/eller använder narkotiska preparat och/eller icke-föreskrivna narkotikaklassade läkemedel samt som har påverkats negativt och mycket negativt pga. det. År 2021.

Svarspersonerna fick även svara på var de hade sökt hjälp, utifrån följande svarsalternativ:

- Inom kommunen (socialtjänsten), t.ex. hos kurator
- Inom sjukvården, t.ex. hos läkare, psykolog eller kurator
- Stödgrupp för anhöriga (t.ex. Alanon)
- Via en stömlinje på telefon
- Via internet
- Annat

Det var vanligast (59,7 %) att ha sökt hjälp inom sjukvården (t.ex. hos läkare, psykolog eller kurator). Det var dubbelt så vanligt som inom kommunen/socialtjänsten (28,0 %). 13,4 procent hade sökt hjälp på internet och en av tio (10,3 %) hade sökt hjälp hos stödgrupp för anhöriga. Minst vanligt var att söka hjälp via en stömlinje på telefon (6,3 %).

Alternativet "Annat" valdes av 13,9 procent och enligt fritextsvaren handlar det om till exempel behandlingshem, ungdomsmottagning, kvinnojour och präst.

Figur 19. Var man har sökt hjälp för sig själv för problem som uppstått pga. alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning hos någon i sitt liv. Andel (%) bland de som har sökt hjälp. År 2021.

Notering: Summan av andelarna överskrider 100 procent eftersom det var möjligt att fylla i fler än ett svarsalternativ.

Sammanfattning och diskussion

Enligt vår kännedom är det här den första skattningen av hur vanligt det är i Sverige att söka vård eller annat stöd som närstående till någon med alkohol- eller narkotikaproblem. År 2021 hade 1,3 procent i befolkningen sökt hjälp inom den senaste 12-månadersperioden. Avgränsat till de som hade någon i sitt liv som drack för mycket alkohol eller använde narkotika var det 3,2 procent. I gruppen som upplevt negativa konsekvenser och påverkats negativt var andelen 6,2 procent. Bland de som påverkats mycket negativt hade 16,2 procent sökt hjälp. Resultaten bekräftar alltså att problemets allvarlighetsgrad tycks spela roll för benägenheten att söka hjälp.

I jämförelse med studier från Australien och Nya Zeeland (Huckle m.fl., 2017; Mugavin m.fl., 2014), som fann att 5–7 procent sökt hjälp pga. någon annans alkoholkonsumtion, var det mindre vanligt i Sverige att söka hjälp som anhörig till någon med alkohol- eller narkotikaproblem. Det är oklart om skillnaden beror på att problem från andras substansanvändning är mer utbredd i dessa länder (Casswell m.fl., 2011; Laslett m.fl., 2011) eller om hjälp och stöd är mer tillgängligt jämfört med i Sverige.

Det var vanligare att ha sökt hjälp bland de som upplevt negativa konsekvenser av andras användning av narkotika än av andras alkoholkonsumtion. Högst förekomst fanns bland som hade överlappande problem från både narkotika och alkohol och som hade påverkats mycket negativt. Nästan 30 procent av dem

hade sökt hjälp. Detta tyder på att det är mer vanligt att söka hjälp bland de som har en mer omfattande problematik som berör både alkohol och narkotika.

Det var fler kvinnor än män som upplevt problem från någon annans alkohol- och narkotikaanvändning som hade sökt hjälp för det. Att söka hjälp var även vanligare i yngre åldersgrupper jämfört med äldre. Vanligast var det i åldersgruppen 30–49 år. Liknande köns- och ålderskillnader påvisades i den australiska studien (Mugavin m.fl., 2014).

Eftersom att vara anhörig till någon med alkohol- eller narkotikaproblem kan leda till nedsatt hälsa (Orford m.fl., 2010; Orford m.fl., 2013), är det viktigt att personer i en sådan situation har möjlighet att söka professionell hjälp. Att anhöriga kan ha behov av eget stöd är också något som framkommer i regeringens nationella anhörigstrategi som beslutades i april 2022 (S2022/02134).

Att det är relativt få som söker hjälp- eller stödinsatser kan enligt tidigare studier förklaras av att många inte vet var de kan söka hjälp, otillräcklig tillgång till stödinsatser och dålig erfarenhet av att söka hjälp (McCann m.fl., 2018; Orford m.fl., 2010; Richert m.fl., 2018). Ett annat hinder för att söka hjälp är det sociala stigma som inte bara de med egna alkohol- och narkotikaproblem upplever, utan även personer i deras närhet (Hellum m.fl., 2021; McCann m.fl., 2018). En dansk studie visar att bland de som sökt hjälp hade många levt i en ansträngd situation under en lång tid (Hellum m.fl., 2021). De hade testat många egna hjälpstrategier innan de till slut sökte hjälp, vilket de såg som en sista utväg.

Stigmatiseringen av alkohol- och narkotikaproblem kan också bidra till att denna typ av studie underskattar förekomsten av hjälpsökande eftersom vissa svars personer inte vill berätta om det. Det kan också finnas svars personer som är anhöriga till personer med alkohol- och narkotikaproblem som söker vård för sig själva men som inte kopplar sitt mående till den ansträngda situationen gällande alkohol och narkotika.

Sammantaget tycks det finns ett betydande gap mellan hur många som drabbas av andra personers alkohol- och narkotikakonsumtion och hur många som söker hjälp- och stöd hos sjukvård, socialtjänst eller andra stödfunktioner.

Om undersökningen

Nedan ges en närmare beskrivning av hur studien Vanor och konsekvenser har genomförts med avseende på genomförandet av datainsamlingen, bortfall, beskrivning av frågeformuläret, analyser, viktningsförfarande och materialets tillförlitlighet. Undersökningen är godkänd av Etikprövningsmyndigheten (Dnr 2020-06508).

Genomförande

Datainsamling och urval

Precis som i tidigare mätningar från 2013 och 2017 användes en kombinerad pappers- och webbenkät som insamlingsmetod under 2021. Ett slumpmässigt urval om 27 000 individer folkbokförda i Sverige drogs ur Statens personadressregister (SPAR) respektive år. Urvalet omfattade personer som fyllde mellan 17 och 84 år under det år som respektive mätning gjordes. För datainsamlingen som genomfördes 2013, 2017 respektive 2021 motsvarar det personer födda 1929–1996, 1933–2000 och 1937–2004. Datainsamlingen 2013 ägde rum under perioden februari–maj och 2017 samlades svaren in under perioden mars–oktober. Under 2021 samlades svaren in mars-juni.

Förfarandet var i princip detsamma vid alla mättillfällena. Ett missivbrev skickades först ut till folkbokföringsadressen för samtliga i urvalet. Brevet innehöll information om undersökningen. Det betonades att deltagande är frivilligt och att svaren är anonyma. I undersökningen 2021 erbjöds svarspersonerna att svara direkt på webbenkäten via en länk eller att vänta tills en pappersenkät skickades ut via post. 2013 och 2017 informerades svarspersonerna om att en enkät skulle komma att skickas ut, som de kunde välja att besvara postalt eller via länk på elektronisk väg (webben). Därefter skickades enkäten med medföljande frankerat svarskuvert, tillsammans med ett informationsbrev med ett liknande innehåll som missivbrevet. Sammantaget skickades maximalt tre påminnelser till dem som inte besvarade enkäten under en bestämd tidsperiod.

För att öka svarsfrekvensen utgick en ersättning år 2013 till samtliga deltagande i form av ett presentkort motsvarande 100 kronor. År 2017 erbjöds ersättningen efter första påminnelsen och år 2021 efter sista påminnelsen. Enkäten administrerades år 2013 och 2017 av undersökningsföretag SKOP och år 2021 av Enkätfabriken. Företagen sammanställde en anonymiserad svarsfil med samtliga inkodade enkätsvar samt en separat fil med kodnyckel till det urval av svarspersoner som gett samtycke till att deras personuppgifter sparas för framtida undersökningar.

Bortfall

I tabell 10 i tabellbilagan presenteras den totala undersökningens urval och bortfall. Efter att ha exkluderat postreturer, personer som inte gick att nås på grund av oklara adresser, och personer som inte kunde svara på enkäten på grund av att de var sjuka, utlandsflyttade, bortresta en längre tid, ej svensktalande eller avlidna återstod ett nettourval för respektive år av: 26 257 personer år 2013, 26 003 personer år 2017 och 26 693 personer år 2021. Eftersom ett centralt fokus i den här rapporten var att presentera skillnader mellan könen och olika åldersgrupper, har svars personer som inte har uppgett kön och/eller ålder hanterats som bortfall. Efter att dessa personer exkluderats år 2013 (n=65), 2017 (n=225) och 2021 (n=221), återstod 15 511, 11 514 respektive 9 819 svars personer som ingick i studien. Detta motsvarar en svarsfrekvens på 59,1 procent, 44,3 procent respektive 36,8 procent. År 2013 svarade 13 120 personer (84,6 %) via pappersenkät och 2 391 personer (15,4 %) via webben. Motsvarande år 2017 var 9 534 (82,8 %) respektive 1 980 personer (17,2 %). 2021 svarade ungefär lika många via webben, 4 699 personer (47,9 %), som via pappersenkäten, 5 120 personer (52,1 %).

Frågeformulär

Frågeformuläret innehöll avsnitt om andras användning och relaterade problem av andra personers (1) rökning, (2) alkoholkonsumtion och (3) narkotikaanvändning. För respektive resultatavsnitt presenteras frågeformuleringarna. Frågeformuläret i sin helhet går också att läsa i bilagan.

Analyser

Dataanalyserna utfördes i statistikprogrammen Stata version 16.0. Deskriptiva analyser användes för att ta fram prevalenser för respektive utfall och år. För att undersöka om skillnaden i prevalens av utfallen mellan åren 2017 och 2021 var statistiskt säkerställd genomfördes bivariata logistiska regressionsanalyser med undersökningsår som oberoende variabel. En statistiskt signifikant skillnad i utfall mellan undersökningsåren föreligger om regressionsestimaten för undersökningsår var statistiskt signifikant på minst 5 %-nivå ($p < 0,05$).

Vikter

Resultaten som presenteras i rapporten är viktade, vilket innebär att korrigering utförs av undersökningsgruppens sammansättning så att den bättre speglar befolkningen. Viktningen är gjord med hänsyn till kön och åldersgrupperna 17–19, 20–29, 30–49, 50–64 och 65–84. Jämförelsesiffror för respektive år är inhämtade från Statistiska centralbyrån (SCB, 2017, 2021). Av tabellbilagan (tabell 11) kan vi se att det, i jämförelse med befolkningen, var en viss överrepresentation av kvinnor och personer i åldern 50 år och äldre som deltagit i undersökningen. Dessa skevheter korrigerades genom

viktningsförfarandet och fördelningen är näst intill identisk med befolkningen efter att vikten applicerats.

Tillförlitlighet

Den här typen av självskattade tvärsnittsundersökningar är förknippade med ett antal begränsningar som bör beaktas.

Bortfallet

Bortfallet är en begränsning då syftet med undersökningen är att beskriva situationen för hela befolkningen. De som inte svarar kan avvika från de som medverkar och på så sätt finns det en risk att skattningarna av framför allt förekomsten kan vara missvisande. I den här studien saknas dock närmare information om bortfallet, men det kan konstateras att män och unga vuxna var något underrepresenterade. Även om materialet var viktat för ålder och kön kvarstår risken för selektionseffekter, det vill säga att de som medverkar inte är representativa för befolkningen som helhet med avseende på det som mäts.

En indikation på att vissa sådana effekter finns identifierades i den uppföljning som tidigare gjordes av cirka 7000 personer i 2013-års studie (Sundin m.fl., 2015). Det visade sig då att de som tackade ja till att bli intervjuade en gång till ett år senare i större utsträckning hade upplevt problem från andras användning av alkohol, narkotika och tobak. Det tyder på att personer med sådana erfarenheter är mindre representerade i bortfallet. Det ska dock påpekas att resultatet utgår från ett urval som redan hade ett bortfall på cirka 40 procent. Givet osäkerheten med avseende på det studerade urvalets representativitet för befolkningen som helhet, är det viktigt att jämföra resultaten med andra undersökningar och data, vilket vi har strävat efter att göra i diskussionen av respektive kapitel.

Svarsbenägenhet av känsliga uppgifter

En annan begränsning är att det finns en risk att svarspersonerna underrapporterar beteenden som inte anses vara socialt accepterade eller på andra sätt känsliga. Givet att det, i den tidigare nämnda ettårsuppföljningen, var en överrepresentation bland de som har erfarenhet av problem från andras ANT-användning (Sundin m.fl., 2015), finns det indikationer på att problem från andras substansanvändning är mindre känsligt att rapportera än problem från egen användning.

Upplevda problem från andras substansanvändning är till viss del subjektivt och kan variera mellan olika individer. En person kan uppleva ett visst alkoholrelaterat beteende som problematiskt, medan en annan person kan uppleva att exakt samma beteende inte alls är problematiskt.

Tvärsnitt belyser inte individuella förändringar över tid

Det bör även framhållas att en tvärsnittsundersökning som denna endast belyser situationen för grupper av individer vid en viss tidpunkt och inte förmår synliggöra alla individuella förändringar som sker på individnivå under till exempel ett år. I den tidigare ettårsuppföljningen av de svarande i undersökningen 2013 fann vi att en oförändrad prevalens i utsatthet för andras substansanvändning i själva verket innefattade en stor andel personer som hade rört sig in och ut ur problematiken mellan mättillfällena (Sundin m.fl., 2015). Detta är viktigt att beakta i tolkningen av förändringar i befolkningen som baseras på denna typ av tvärsnittsundersökningar.

Slumpmässiga variationer

En annan reservation berör det faktum att vissa utfall har en låg prevalens i befolkningen och därmed blir mer sårbara för statistiska slumpvariationer, till exempel de som upplevt att de påverkats mycket negativt.

Styrkor

Efter reservationer för dessa begränsningar bör dock framhållas att denna rapport är baserad på data från de tre hittills mest omfattande nationella befolkningsstudierna med fokus på att mäta problem från andras ANT-konsumtion i Sverige. Även om det finns viss osäkerhet kring de uppmätta prevalenserna, görs bedömningen att resultatet av utvecklingen och skillnader mellan grupper är förhållandevis robusta.

Referenser

Agardh A, Boman U, & Allebeck P. 2015. Alkohol, narkotika och tobaksrökning ger stor del av sjukdomsördan - Utvecklingen i Sverige 1990–2010 kartlagd utifrån DALY-metoden. *Läkartidningen*, 112(C4TH).

Casswell S, Harding JF, You RQ, & Huckle T. 2011. Alcohol's harm to others: self-reports from a representative sample of New Zealanders. *The New Zealand Medical Journal*, 124(1336), 75-84.

Folkhälsomyndigheten. 2021. Daglig tobaksrökning. Hämtad från [2022-02-09] <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/levnadsvanor/tobaksrokning-daglig/>

Folkhälsomyndigheten. 2022a. Folkhälsodata. Narkotikaanvändning (självrapporterat) efter ålder, kön och år. Andel (procent). Hämtad från [2022-12-12] http://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata/pxweb/sv/A_Folkhalsodata/A_Folkhalsodata_B_HLV_aLevvanor_aacLevvanornarkotika/hlvonrkaald.px/table/tableViewLayout1/

Folkhälsomyndigheten. 2022b. Folkhälsodata. Narkotikaklassificerad medicin på icke ordinerat sätt (självrapporterat) efter ålder, kön och år. Andel (procent). http://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata/pxweb/sv/A_Folkhalsodata/A_Folkhalsodata_B_HLV_aLevvanor_aacLevvanornarkotika/hlv3medaald.px/table/tableViewLayout1/

Folkhälsomyndigheten. 2022c. Rökning och hälsorisker. Hämtad från [2022-12-08] <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/skadeverkningar/tobaks-och-nikotinprodukters-skadeverkningar/rokning-och-halsorisker/>

Guttormsson U. 2019. *Drogutvecklingen i Sverige 2019* (CAN-rapport 180). Stockholm: Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Guttormsson U. 2022. *Självrapporterade alkoholvanor i Sverige 2004–2021* (213). Stockholm: C. Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Hellum R, Bilberg R, & Nielsen AS. 2021. "He is lovely and awful": The challenges of being close to an individual with alcohol problems. *Nordic studies on alcohol and drugs*, 0(0), 14550725211044861.

Huckle T, Wong KC, Parker K, & Casswell S. 2017. Increased use of police and health-related services among those with heavy drinkers in their lives in New Zealand. *New Zealand Medical Journal*, 130(1455), 102-110.

Johnson B, Richert T, & Svensson B. 2020. Physical Violence and Property Damage towards Parents, Committed by Adult Children with Drug Problems. *Journal of Family Violence*.

Laslett A-M, Room R, Ferris J, Wilkinson C, Livingston M, & Mugavin J. 2011. Surveying the range and magnitude of alcohol's harm to others in Australia. *Addiction*, 106(9), 1603-1611.

McCann TV, & Lubman DI. 2018. Help-seeking barriers and facilitators for affected family members of a relative with alcohol and other drug misuse: A qualitative study. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 93, 7-14.

Mugavin J, Livingston M, & Laslett AM. 2014. Seeking help because of others' drinking. *Drug and Alcohol Review*, 33(2), 161-168.

Nationella stödlinjerna för alkohol och droger. 2021. Årsrapport 2021 Alkohollinjen, Alkoholhjälp, Droghjälp. Hämtad från [2022-12-15] https://www.alkohollinjen.se/globalassets/verksamheter/alkoholinjen/2021-arsrapport_anonyma_stodlinjerna_webb.pdf

Orford J, Velleman R, Copello A, Templeton L, & Ibanga A. 2010. The experiences of affected family members: A summary of two decades of qualitative research. *Drugs-Education Prevention and Policy*, 17, 44-62.

Orford J, Velleman R, Natera G, Templeton L, & Copello A. 2013. Addiction in the family is a major but neglected contributor to the global burden of adult ill-health. *Social Science & Medicine*, 78, 70-77.

Richert T, Johnson B, & Svensson B. 2018. Being a Parent to an Adult Child With Drug Problems: Negative Impacts on Life Situation, Health, and Emotions. *Journal of Family Issues*, 39(8), 2311-2335.

S2022/02134. *Nationell anhörigstrategi - inom hälso- och sjukvård och omsorg*. Socialdepartementet.

SFS 2018:2088. 2018. *Lag om tobak och liknande produkter*. Stockholm: Socialdepartementet.

Socialstyrelsen. 2019. *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende. Stöd för styrning och ledning*. Stockholm.

Sundin E. 2022. *Användning och beroendeproblem av alkohol, narkotika och tobak - En studie med fokus på år 2021 i Sverige* (CAN Rapport 209). Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Sundin E, Landberg J, Raninen J, & Ramstedt M. 2015. *Negativa konsekvenser av alkohol, narkotika och tobak i Sverige: en ettårsuppföljning av beroende och utsatthet för närståendes bruk* (149). Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Trolldal B. 2022. *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2001–2021* (CAN rapport 212). Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Zetterqvist M, & Ramstedt M. 2021. *Tobaksvanor i Sverige 2003–2020* (CAN rapport 206). Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Tabellbilaga – Rökning

Tabell I. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har haft någon i sitt liv som röker dagligen samt som har upplevt negativa konsekvenser av det. Samtliga och uppdelat på kön och åldersgrupper. År 2013, 2017 och 2021.

	Samtliga			Kvinnor			Män		
	2013	2017	2021	2013	2017	2021	2013	2017	2021
Har någon i sitt liv som röker dagligen									
17–29 år	59,0	52,4	43,4*	60,3	53,6	42,7*	57,8	51,2	44,2*
30–49 år	44,7	35,8	28,6*	45,7	36,8	27,7*	43,8	34,9	29,4*
50–64 år	42,8	32,6	23,1*	44,1	33,7	23,8*	41,6	31,5	22,4*
65–84 år	25,1	17,3	14,4*	25,1	17,5	14,9*	25,1	17,2	13,8*
Har påverkats negativt									
17–29 år	21,2	17,8	12,3*	24,8	22	14,8*	17,6	13,8	10,1
30–49 år	13,6	11,6	7,5*	16,1	14,1	9,1*	11,1	9,1	5,9*
50–64 år	12,1	7,9	4,7*	12,7	9,7	5,2*	11,5	6,2	4,1*
65–84 år	7,2	4,4	3,3*	7,7	5,1	3,6*	6,6	3,7	2,9
Har påverkats mycket negativt									
17–29 år	6,0	4,0	2,6*	7,6	5,7	3,5*	4,5	2,5	1,7
30–49 år	4,5	3,4	2,3*	6,1	4,9	3,3*	3,0	2,1	1,3
50–64 år	4,4	2,7	1,5*	5,1	3,5	1,9*	3,8	2,0	1,1
65–84 år	2,9	1,4	1,2	3,7	1,5	1,5	2,0	1,2	0,9

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivå.

Tabellbilaga – Alkohol

Tabell 2. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har haft någon i sitt liv som dricker för mycket samt som har upplevt negativa konsekvenser pga. det. Samtliga och uppdelat på kön och åldersgrupper. År 2013, 2017 och 2021.

	Samtliga			Kvinnor			Män		
	2013	2017	2021	2013	2017	2021	2013	2017	2021
Har någon i sitt liv som dricker för mycket									
17–29 år	43,8	41,4	34,1*	48,8	48,6	41,1*	39,0	34,7	27,9*
30–49 år	36,6	37,7	30,7*	41,5	43,1	34,3*	32,0	32,4	27,2*
50–64 år	26,1	29,4	24,6*	28,6	33,9	28,6*	23,6	25,0	20,6*
65–84 år	14,5	16,2	13,8*	16,1	17,6	15,3	12,9	14,7	12,3*
Har påverkats negativt									
17–29 år	20,3	18,0	14,1*	27,1	23,6	18,3*	13,9	12,7	10,1
30–49 år	18,2	17,5	14,1*	23,6	22,8	18,0*	13,0	12,5	10,4
50–64 år	12,7	13,2	12,0	16	17,7	15,3	9,5	9,0	8,7
65–84 år	7,0	5,9	5,8	8,9	7,7	7,7	5,0	4,0	3,8
Har påverkats mycket negativt									
17–29 år	5,1	4,3	4,3	7,3	6,3	6,3	2,9	2,5	2,3
30–49 år	3,8	3,8	3,8	5,6	5,4	5,7	2,1	2,3	2,1
50–64 år	3,1	2,5	3,1	4,5	4,2	4,2	1,7	0,9	1,9*
65–84 år	1,4	1,3	2,1*	2,0	1,9	2,8	0,8	0,6	1,4*

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivån.

Tabell 3. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har upplevt olika negativa konsekvenser pga. drickandet hos någon i sitt liv som dricker för mycket. Uppdelat på olika relationer till svarspersonen för samtliga och uppdelat på kön. År 2021.

	Samtliga			Kvinnor			Män		
	Partner	Familj	Totalt	Partner	Familj	Totalt	Partner	Familj	Totalt
Blivit känslomässigt sårad eller försummad	3,7	4,4	9,5	6,0	5,5	12,6	1,6	3,3	6,4
Personen har haft negativ inverkan i ett socialt sammanhang	2,1	3,2	7,0	3,3	3,5	8,5	0,9	2,7	5,4
Personen har misslyckats eller inte utfört något som den förväntades	1,7	2,5	5,6	2,9	3,2	7,1	0,6	1,9	4,0
Slutat träffa personen	0,5	1,2	2,8	0,8	1,5	3,5	0,2	0,9	2,2
Blivit utsatt för fysiskt våld	0,2	0,0	0,4	0,3	0,1	0,5	0,1	0,0	0,3

Notering: partner inkluderar de som uppgett minst ett av svarsalternativen partner, ex-partner. Familj inkluderar de som uppgett minst ett av svarsalternativen förälder, barn, syskon, annan familjemedlem eller släkting. Totalt inkluderar de som uppgett minst ett av svarsalternativen partner, ex-partner, förälder, barn, syskon, annan familjemedlem eller släkting, arbetskollega, vän, granne samt övriga ej specificerade personer.

Tabell 4. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som, under de senaste 12 månaderna, har påverkats negativt av främlingars drickande. Samtliga och uppdelat på kön och åldersgrupper. År 2013, 2017 och 2021.

	Samtliga			Kvinnor			Män		
	2013	2017	2021	2013	2017	2021	2013	2017	2021
Påverkats negativt av främlingars drickande									
17–29 år	18,2	19,2	13,5*	21,7	25,2	18,4*	14,8	13,4	8,8*
30–49 år	11,5	14,2	8,1*	11,9	16,6	10,0*	11,1	11,8	6,2*
50–64 år	6,2	8,7	5,1*	6,4	9,3	4,7*	6,0	8,1	5,5*
65–84 år	2,5	4,9	2,1*	2,8	5,0	1,9*	2,2	4,7	2,4*
Har påverkats mycket negativt									
17–29 år	2,9	1,2	2,4*	3,8	1,7	3,2	2,2	0,6	1,7
30–49 år	1,3	1,4	1,4	1,5	1,6	1,8	1,1	1,2	1,0
50–64 år	1,3	1,0	0,9	1,5	1,5	1,0	1,1	0,6	0,9
65–84 år	0,5	0,5	0,8	0,6	0,7	1,0	0,4	0,3	0,6

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivån.

Tabellbilaga – Narkotika

Tabell 5. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har någon i sitt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt narkotiska preparat respektive icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel samt som har upplevt negativa konsekvenser pga. det. Samtliga och uppdelat på kön. År 2013, 2017 och 2021.

	Samtliga			Kvinnor			Män		
	2013	2017	2021	2013	2017	2021	2013	2017	2021
Har någon i sitt liv som använder <i>narkotiska preparat</i>	11,1	13,7	12,4*	9,6	12,2	11,3	12,6	15,3	13,3*
Har påverkats negativt	2,9	3,6	2,8*	3,3	4,4	3,3*	2,5	2,8	2,3
Har påverkats mycket negativt	1,6	1,6	1,3	2,0	2,0	1,8	1,2	1,1	0,9
Har någon i sitt liv som använder <i>icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel</i>	6,8	7,3	6,8	7,3	7,5	6,8	6,3	7,2	6,8
Har påverkats negativt	2,1	2,5	2,4	2,4	2,9	2,5	1,7	2,2	2,2
Har påverkats mycket negativt	1,1	1,3	1,1	1,4	1,5	1,4	0,8	1,0	0,9

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivån.

Tabell 6. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har någon i sitt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel samt som har upplevt negativa konsekvenser pga. det. Samtliga och uppdelat på kön och åldersgrupper. År 2013, 2017 och 2021.

	Samtliga			Kvinnor			Män		
	2013	2017	2021	2013	2017	2021	2013	2017	2021
Har någon i sitt liv som använder narkotiska preparat och/eller narkotikaklassade läkemedel									
17–29 år	35,3	37,6	34,4	32,2	36,3	34,2	38,2	38,8	34,7
30–49 år	13,1	17,6	17,1	13,4	15,0	15,0	12,8	20,1	18,8
50–64 år	8,8	9,5	7,7*	8,5	9,5	7,2*	9,2	9,4	8,2
65–84 år	3,8	5,4	4,4*	4,3	6,0	4,4*	3,2	4,8	4,4
Har påverkats negativt									
17–29 år	7,8	9,2	7,8	8,7	11,1	8,8	7,0	7,5	6,8
30–49 år	4,2	4,8	4,1	5,3	5,7	4,7	3,0	4,0	3,6
50–64 år	3,4	4,2	2,5*	3,8	4,6	2,7*	3,0	3,9	2,4*
65–84 år	1,0	1,6	1,3	1,1	1,9	1,4	0,8	1,3	1,3
Har påverkats mycket negativt									
17–29 år	3,5	3,6	2,9	4,7	4,7	4,2	2,4	2,7	1,9
30–49 år	2,2	2,1	1,9	3,1	2,4	2,1	1,4	1,7	1,7
50–64 år	2,0	2,4	1,5*	2,3	3,0	1,7*	1,8	1,8	1,4
65–84 år	0,5	0,8	0,8	0,7	1,0	1,1	0,4	0,6	0,4

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivå.

Tabell 7. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har någon i sitt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt narkotiska preparat samt som har upplevt negativa konsekvenser pga. det. Samtliga och uppdelat på kön och åldersgrupper. År 2013, 2017 och 2021.

	Samtliga			Kvinnor			Män		
	2013	2017	2021	2013	2017	2021	2013	2017	2021
Har någon i sitt liv som använder narkotiska preparat									
17–29 år	31,2	35,1	31,9	26,8	33,4	32,2	35,4	36,6	31,5
30–49 år	8,6	13,3	13,3	8,0	10,5	11,2	9,2	16,0	15,3
50–64 år	4,6	5,9	4,9	3,9	5,5	4,1	5,4	6,3	5,6
65–84 år	1,1	2,5	1,7*	1,2	2,5	1,8	1,0	2,5	1,6
Har påverkats negativt									
17–29 år	6,4	8,0	6,4	7,7	9,8	7,9	5,1	6,3	4,9
30–49 år	2,7	3,2	2,7	3,3	4,1	3,4	2,1	2,4	2,1
50–64 år	2,1	2,7	1,7*	2,0	3,0	1,8*	2,1	2,3	1,6
65–84 år	0,4	1,0	0,9	0,4	1,2	0,9	0,3	0,7	0,8
Har påverkats mycket negativt									
17–29 år	3,0	2,9	2,4	4,1	3,9	3,9	2,0	2,0	1,1
30–49 år	1,5	1,4	1,3	2,1	1,7	1,8	1,0	1,0	0,9
50–64 år	1,4	1,5	1,1	1,3	1,9	1,2	1,6	1,1	1,0
65–84 år	0,2	0,6	0,6	0,3	0,8	0,8	0,1	0,5	0,3

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivån.

Tabell 8. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har någon i sitt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel samt som har upplevt negativa konsekvenser pga. det. Samtliga och uppdelat på kön och åldersgrupper. År 2013, 2017 och 2021.

	Samtliga			Kvinnor			Män		
	2013	2017	2021	2013	2017	2021	2013	2017	2021
Har någon i sitt liv som använder narkotikaklassade läkemedel									
17–29 år	11,1	11,1	11,8	11,8	11,4	12,2	10,4	10,9	11,4
30–49 år	7,0	8,5	7,8	7,9	8,1	7,5	6,2	8,9	8,0
50–64 år	5,7	5,6	4,7	5,7	6,1	4,9	5,6	5,0	4,5
65–84 år	3,1	3,7	3,3	3,7	4,5	3,4	2,5	2,9	3,2
Har påverkats negativt									
17–29 år	3,1	3,4	3,8	3,3	3,5	4,2	3,0	3,3	3,5
30–49 år	2,3	3,0	2,9	3,1	3,6	3,1	1,5	2,3	2,7
50–64 år	1,9	2,5	1,7*	2,1	2,9	1,8	1,7	2,2	1,6
65–84 år	0,8	1,1	0,9	1,0	1,3	1,0	0,5	0,9	0,8
Har påverkats mycket negativt									
17–29 år	1,5	1,7	1,6	2,0	1,7	2,2	1,1	1,7	1,1
30–49 år	1,3	1,4	1,4	1,8	1,7	1,6	0,8	1,1	1,2
50–64 år	1,0	1,3	0,9	1,2	1,9	1,0*	0,9	0,8	0,9
65–84 år	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,3	0,4	0,3

* Statistiskt signifikant förändring jämfört med år 2017 på minst 5-% nivån.

Tabellbilaga – Sökt hjälp

Tabell 9. Andel (%) i olika grupper som, under de senaste 12 månaderna, har sökt hjälp för sig själv hos t.ex. läkare/psykolog eller anhörigverksamhet, för problem som uppstått pga. alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning hos någon i sitt liv.

Andel bland de som (1) har någon i sitt liv som dricker för mycket och/eller använder narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel, (2) har någon i sitt liv som dricker för mycket, (3) har någon i sitt liv som använder narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel, (4) har någon i sitt liv som dricker för mycket och använder narkotiska preparat och/eller icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel, samt som har påverkats negativt och mycket negativt av det. År 2021.

	Samtliga	Kvinnor	Män
(1) Har någon i sitt liv som dricker för mycket och/eller använder narkotikalläkemedel	3,2	3,8	2,4
Har påverkats negativt av det	6,2	7,2	4,4
Har påverkats mycket negativt av det	16,2	17,3	13,7
(2) Har någon i sitt liv som dricker för mycket ^a	2,4	3,1	1,6
Har påverkats negativt av det	4,6	5,7	2,8
Har påverkats mycket negativt av det	13,1	14,0	11,3
(3) Har någon i sitt liv som använder narkotikalläkemedel ^b	2,5	3,7	1,5
Har påverkats negativt av det	8,1	11,4	4,2
Har påverkats mycket negativt av det	17,5	21,7	11,0
(4) Har någon i sitt liv som dricker för mycket och använder narkotikalläkemedel	5,5	7,5	3,2
Har påverkats negativt av det	14,1	18,8	7,2
Har påverkats mycket negativt av det	29,9	31,0	26,4

^a andel som har sökt hjälp pga. alkoholkonsumtion

^b andel som har sökt hjälp pga. narkotikaanvändning

Tabellbilaga – Bortfallet

Tabell 10. Urval och bortfall för undersökningarna genomförda 2013, 2017 och 2021.

	2013		2017		2021	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Bruttourval	27 000		27 000		27 000	
Postreturer	521		877		276	
Sjuka, utlandsflyttade, bortresta en längre tid, ej svensktalande, avlidna	222		120		31	
Nettourval	26 257	100	26 003	100	26 693	100
Totalt antal svarande	15 511	59,1	11 514	44,3	9 819	36,8
(pappersenkät)	(13 120)	(84,6)	(9 534)	(82,8)	5120	(52,1)
(webbenkät)	(2 391)	(15,4)	(1 980)	(17,2)	4699	(47,9)
Totalt bortfall	10 746	40,9	14 489	55,7	16 874	63,2
(avböjt medverkan/ej svarat)	(10 681)	(99,4)	(14 264)	(98,5)	(16 475)	(97,6)
(svarande som exkluderats på grund av att de ej uppgett kön och/eller ålder)	(65)	(0,6)	(225)	(1,5)	(221)	(1,3)
(exkluderade pga. fel i C/O-adress)	-		-		(61)	(0,4)
(partiella webbsvar)	-		-		(117)	(0,7)

Tabellbilaga – Urvalet

Tabell 11. Köns- och åldersfördelning avseende urvalet och befolkningen 2013, 2017 och 2021 presenterat i oviktade och viktade andelar (%).

	2013				2017				2021			
	Oviktat antal (n)	Oviktad %	Viktad %	Befolkningen %	Oviktat antal (n)	Oviktad %	Viktad %	Befolkningen %	Oviktat antal (n)	Oviktad %	Viktad %	Befolkningen %
Kön												
Kvinnor	8355	53,9	49,9	49,9	6284	54,6	49,6	49,6	5246	53,6	49,5	49,5
Män	7156	46,1	50,1	50,1	5230	45,4	50,4	50,4	4546	46,4	50,5	50,5
Ålder												
17–29	2566	16,5	21,9	21,9	1682	14,6	21	21	1317	13,4	19,8	19,7
30–49	4598	29,6	33,7	33,7	3308	28,7	32,7	32,7	2722	27,7	33,5	33,5
50–64	4042	26,1	23,4	23,4	3000	26,1	23,5	23,5	2523	25,7	23,4	23,4
65–84	4305	27,8	21	21	3524	30,6	22,8	22,8	3257	33,2	23,3	23,3
Kvinnor												
17–29	1439	17,2	21,3	21,3	1012	16,1	20,4	20,4	749	14,3	19,1	19,1
30–49	2580	30,9	33,2	33,2	1807	28,8	32,3	32,3	1495	28,5	33,1	33,1
50–64	2137	25,6	23,3	23,3	1707	27,2	23,4	23,4	1358	25,9	23,4	23,4
65–84	2199	26,3	22,2	22,2	1758	28	23,8	23,8	1644	31,3	24,3	24,3
Män												
17–29	1127	15,8	22,4	22,4	670	12,8	21,5	21,5	555	12,2	20,4	20,4
30–49	2018	28,2	34,3	34,3	1501	28,7	33,2	33,2	1217	26,8	33,9	33,9
50–64	1905	26,6	23,4	23,4	1293	24,7	23,5	23,5	1164	25,6	23,4	23,4
65–84	2106	29,4	19,9	19,9	1766	33,8	21,8	21,8	1610	35,4	22,3	22,3

Notering: år 2021 uppgav 27 individer "annan könsidentitet", dessa ingår inte i tabellen.

Vanor och möjliga konsekvenser

Enkät A

C.A.N CENTRALFÖRBUNDET
FÖR ALKOHOL- OCH
NARKOTIKAUPPLYSNING

**Karolinska
Institutet**

Använd gärna kulspetspenna med blå eller svart färg.

Ange endast ett svarsalternativ per fråga om inget annat framgår.

Om du inte vet svaret eller inte vill svara på någon fråga kan du hoppa över den frågan och gå vidare till nästa.

Om du vill förklara eller förtydliga något ber vi dig göra det på sista sidan.

Bakgrundsinformation

Inledningsvis kommer några frågor om dig och din familj.

1. Vilket år är du född?

År

2. Är du?

- Kvinna
 Man
 Annan könsidentitet

3. Var är du född?

- I Sverige
 I ett annat nordiskt land
 I ett annat europeiskt land
 I ett land utanför Europa
 Vet inte

4. Vilken är din högsta avslutade utbildning?

OBS! Ange endast ett alternativ.

- Ej avslutad grundskola
 Grundskola, folkskola, realskola eller liknande
 2-årig gymnasieutbildning
 3 eller 4-årig gymnasieutbildning
 Folkhögskola
 Universitets-, högskoleutbildning eller annan eftergymnasial utbildning kortare än 3 år
 Universitets-, högskoleutbildning eller annan eftergymnasial utbildning 3 år eller längre
 Annan utbildning, **Vilken?**

5. Ungefär hur stor är din egen månadsinkomst före skatt?

tusental kronor före skatt

6. Vilken är din huvudsakliga sysselsättning?

OBS! Ange endast ett alternativ.

- Arbetar som anställd
 Egenföretagare
 Tjänstledig eller föräldraledig
 Studerar eller gör praktik
 Arbetsmarknadsåtgärd
 Arbetslös
 Ålderspensionär
 Sjuk-/aktivitetsersättning (sjuk-/förtidspensionär)
 Långtidssjukskriven (mer än 3 månader)
 Hemarbetande, sköter hushållet
 Annan sysselsättning, **Vilken?**

7. Vilket är/var ditt huvudsakliga yrke?

Om du inte yrkesarbetar nu, ange det yrke som du huvudsakligen har haft.

Försök att lämna ett så detaljerat svar som möjligt. T.ex.: istället för assistent skriv inköpsassistent, i stället för chaufför skriv busschaufför, i stället för ingenjör skriv civilingenjör.

Ditt yrke:

8. Vilka personer bor i ditt hushåll, dvs. bor du tillsammans med minst varannan helg?

Fler alternativ kan anges

- Ingen, ensamboende
 Partner (gift/sambo)
 Förälder/adoptivförälder/fosterförälder/styvförälder
 Syskon och/eller styvsyskon
 Egna barn och/eller partners barn 0-17 år
 Egna barn och/eller partners barn 18 år eller äldre
 Annan person, **ange relation:**

Om du bor tillsammans med barn:

9. Hur många barn 0-17 år bor tillsammans med dig?

barn 0-17 år

 Bor inte med barn

10. Hur många barn 18 år eller äldre bor tillsammans med dig?

barn 18 år eller äldre

 Bor inte med barn

Välbefinnande

11. Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?

- Mycket bra
 Bra
 Någorlunda
 Dåligt
 Mycket dåligt

12. Hur bedömer du ditt psykiska välbefinnande?

- Mycket bra
 Bra
 Någorlunda
 Dåligt
 Mycket dåligt

13. Hur bedömer du ditt fysiska välbefinnande?

- Mycket bra
 Bra
 Någorlunda
 Dåligt
 Mycket dåligt

Rökvanor

Frågorna omfattar endast cigaretter (ej e-cigaretter).

14. Röker du?

- Ja, jag röker dagligen
 Ja, jag röker då och då
 Nej, jag har tidigare rökt men har varit rökfri i mindre än 6 månader GÅ TILL fråga 27
 Nej, jag har tidigare rökt men har varit rökfri i 6 månader eller mer GÅ TILL fråga 27
 Nej, jag har aldrig rökt (eller endast provat enstaka gånger) GÅ TILL fråga 27

Om du röker

15. På en skala från 0 till 10 hur beroende känner du att du är av cigaretter?

0 betyder inte alls beroende och 10 betyder extremt beroende.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Hur många cigaretter röker du i genomsnitt per dag?

- 0-5 cigaretter
 6-10 cigaretter
 11-20 cigaretter
 21-29 cigaretter
 30 cigaretter eller fler

17. Hur många minuter efter att du vaknat på morgonen röker du vanligtvis din första cigarett?

- 0-5 minuter
 6-15 minuter
 16-30 minuter
 31-60 minuter
 Efter mer än 60 minuter

18. Hur lätt eller svårt känns det för dig att sluta röka?

- Omöjligt
 Mycket svårt
 Ganska svårt
 Ganska lätt
 Mycket lätt

Hur bra eller dåligt stämmer följande påståenden in på dig?

	Stämmer inte alls	Stämmer ganska dåligt	Varken eller	Stämmer ganska bra	Stämmer helt och hållet
19. Efter några timmar utan att röka, känner jag ett oemotståndligt röksug	☐	☐	☐	☐	☐
20. Jag känner mig stressad av själva tanken att vara utan cigaretter	☐	☐	☐	☐	☐
21. Jag ser till att ha cigaretter med mig när jag går någonstans	☐	☐	☐	☐	☐
22. Det känns som om cigaretterna styr över mitt liv	☐	☐	☐	☐	☐
23. Jag känner att jag röker för mycket	☐	☐	☐	☐	☐
24. Ibland avbryter jag det jag håller på med för att gå och köpa cigaretter	☐	☐	☐	☐	☐
25. Jag röker i princip hela tiden (kedjerökning)	☐	☐	☐	☐	☐
26. Jag röker trots att jag vet att det är skadligt för min hälsa	☐	☐	☐	☐	☐

Snusvanor

Räkna även med tobaksfritt snus som innehåller nikotin, även kallat vitt snus, All-white eller nikotinpåsar.

27. Snusar du?

- Ja, jag snusar dagligen
- Ja, jag snusar då och då
- Nej, jag har tidigare snusat men har varit snusfri i mindre än 6 månader GÅ TILL fråga 40
- Nej, jag har tidigare snusat men har varit snusfri i 6 månader eller mer GÅ TILL fråga 40
- Nej, jag har aldrig snusat (eller endast provat enstaka gånger) GÅ TILL fråga 40

Om du snusar

28. På en skala från 0 till 10 hur beroende känner du att du är av snus?

0 betyder inte alls beroende och 10 betyder extremt beroende.

- 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
-

29. Hur många dosor snus använder du i genomsnitt per vecka?

- Mindre än 1 dosa
- 1-2 dosor
- 3-4 dosor
- 5-6 dosor
- 7-9 dosor
- 10 dosor eller fler

30. Hur många minuter efter att du vaknat på morgonen tar du vanligtvis din första prilla?

- 0-5 minuter
- 6-15 minuter
- 16-30 minuter
- 31-60 minuter
- Efter mer än 60 minuter

31. Hur lätt eller svårt känns det för dig att sluta snusa?

- Omöjligt
- Mycket svårt
- Ganska svårt
- Ganska lätt
- Mycket lätt

Hur bra eller dåligt stämmer följande påståenden in på dig?

	Stämmer inte alls	Stämmer ganska dåligt	Varken eller	Stämmer ganska bra	Stämmer helt och hållet
32. Efter några timmar utan att snusa, känner jag ett oemotståndligt sug efter snus	☐	☐	☐	☐	☐
33. Jag känner mig stressad av själva tanken att vara utan snus	☐	☐	☐	☐	☐
34. Jag ser till att ha snus med mig när jag går någonstans	☐	☐	☐	☐	☐
35. Det känns som om snuset styr över mitt liv	☐	☐	☐	☐	☐
36. Jag känner att jag snusar för mycket	☐	☐	☐	☐	☐
37. Ibland avbryter jag det jag håller på med för att gå och köpa snus	☐	☐	☐	☐	☐
38. Jag har i princip hela tiden snus i munnen	☐	☐	☐	☐	☐
39. Jag snusar trots att jag vet att det är skadligt för min hälsa	☐	☐	☐	☐	☐

Andra personers användning av tobak

40. Under de senaste 12 månaderna, har det funnits personer i ditt liv som röker dagligen?

T.ex. din familj, ex-partner, dina vänner eller arbetskamrater.

- Ja
 Nej GÅ TILL fråga 43

41. Har personens/personernas rökning påverkat dig negativt på något sätt under de senaste 12 månaderna?

T.ex. att du känt stark oro för personens hälsa eller blivit utsatt för passiv rökning.

- Ja
 Nej GÅ TILL fråga 43

42. Sammantaget, hur mycket har personens/personernas rökning påverkat dig negativt under de senaste 12 månaderna?

- Mycket
 Lite

Alkoholvanor

43. Hur ofta under de senaste 12 månaderna har du druckit minst ett glas av något som innehåller alkohol?

Dvs. folköl, starköl, starkcider, alkoholisk vin, starkvin eller sprit. Räkna ej med lättöl eller cider som kan köpas i livsmedelsbutiker.

- I stort sett varje dag
 4-5 gånger i veckan
 2-3 gånger i veckan
 Ungefär 1 gång i veckan
 2-3 gånger i månaden
 Ungefär 1 gång i månaden
 Några få gånger under de senaste 12 månaderna
 1 gång under de senaste 12 månaderna
 Jag har inte druckit alkohol senaste 12 månaderna, men har druckit tidigare GÅ TILL fråga 58
 Jag har aldrig druckit alkohol eller endast smakat enstaka gånger GÅ TILL fråga 58

44. Hur många "glas" (se exempel) dricker du en typisk dag då du dricker alkohol?
Dvs. folköl, starköl, starkcider, alkoholisk vin, starkvin eller sprit. Räkna ej med lättöl eller cider som kan köpas i livsmedelsbutiker.

- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-9
- 10 eller fler

50 cl
folköl

33 cl
starköl/cider

12-15 cl vin

8 cl
starkvin

4 cl sprit

45. Hur ofta under de senaste 12 månaderna har du vid ett och samma tillfälle druckit alkohol så att det motsvarar minst:

- en flaska vin (75 centiliter) eller
- 5 snapsglas sprit (25 centiliter) eller
- 4 burkar starköl, starkcider eller alkoholisk vin eller
- 6 burkar folköl

Tänk på att man ibland kan dricka mindre mängder av flera olika typer av alkohol som sammantaget motsvarar ovanstående dryckesspecifika mängder.

- I stort sett varje dag
- 4-5 gånger i veckan
- 2-3 gånger i veckan
- Ungefär 1 gång i veckan
- 2-3 gånger i månaden
- Ungefär en gång i månaden
- Några få gånger under de senaste 12 månaderna
- 1 gång under de senaste 12 månaderna
- Aldrig

Nu följer några frågor om konsekvenser som vissa kan uppleva av alkohol.

46. Har du, under de senaste 12 månaderna, druckit mer för att få samma effekt som du fick när du först började dricka alkohol?

- Ja
- Nej

47. Har det, under de senaste 12 månaderna, hänt att du fått skakiga händer, börjat svettas eller känt dig orolig efter att ha minskat ditt drickande?

- Ja
- Nej

48. När du, under de senaste 12 månaderna, drack alkohol brukade det bli så att du drack mer än du hade tänkt från början?

- Ja
- Nej

49. Har du, under de senaste 12 månaderna, försökt minska eller sluta dricka alkohol men misslyckats?

- Ja
- Nej

50. De dagar du drack, under de senaste 12 månaderna, lade du ner avsevärd tid på att skaffa alkohol, dricka eller med att återhämta dig från alkoholeffekterna?

- Ja
- Nej

51. Fick du, under de senaste 12 månaderna, mindre tid för att jobba, ägna dig åt fritidsintressen eller umgås med andra på grund av ditt drickande?

- Ja
- Nej

52. Har du, under de senaste 12 månaderna, fortsatt att dricka fast du visste att alkoholen gav dig kroppsliga eller psykiska problem?

- Ja
- Nej

53. Har ditt drickande, under de senaste 12 månaderna, gjort att du vid upprepade tillfällen inte fullgjort dina skyldigheter på arbetet, i dina studier eller i hemmet?

- Ja
- Nej

54. Har ditt drickande, under de senaste 12 månaderna, vid upprepade tillfällen lett till stor risk för fysisk skada (t.ex. i trafiken)?

- Ja
 Nej

55. Har ditt drickande, under de senaste 12 månaderna, vid upprepade tillfällen lett till problem med rättvisan (t.ex. blivit omhändertagen för fylleri)?

- Ja
 Nej

56. Har du, under de senaste 12 månaderna, fortsatt dricka trots att detta orsakar ständiga eller återkommande problem i relation till andra människor?

- Ja
 Nej

57. Har du, under de senaste 12 månaderna, känt ett starkt alkoholsug, eller en stark längtan eller önskan att dricka alkohol?

- Ja
 Nej

Andra personers användning av alkohol

Frågorna 58 till 60 avser endast negativa erfarenheter av andra personers alkoholkonsumtion hos personer som du inte känner närmare.

58. Har du vid något tillfälle, under de senaste 12 månaderna, påverkats negativt av drickandet hos främlingar eller hos personer som du inte känner närmare?

T.ex. inte kunnat sova, blivit förolämpad eller rädd, råkat ut för skada eller våld eller fått egendom förstörd.

- Ja
 Nej [GÅ TILL fråga 61](#)

59. Sammantaget, hur mycket har personens/personernas drickande påverkat dig negativt under de senaste 12 månaderna?

- Mycket
 Lite

60. På en skala från 1 till 10 hur mycket har personens/personernas drickande påverkat dig negativt under de senaste 12 månaderna?
1 betyder lite och 10 betyder mycket.

- 1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

Frågorna 61 till 69 avser endast negativa erfarenheter av alkoholkonsumtion hos personer i ditt liv, t.ex. din familj, ex-partner, dina vänner eller arbetskamrater.

61. Under de senaste 12 månaderna, har det funnits personer i ditt liv som du anser har druckit för mycket alkohol (det kan vara regelbundet och långvarigt drickande eller vid enstaka tillfällen)?

Exempel på personer i ditt liv: din familj, ex-partner, dina vänner eller arbetskamrater.

- Ja
 Nej [GÅ TILL fråga 70](#)

62. Har personens/personernas drickande påverkat dig negativt på något sätt under de senaste 12 månaderna?

- Ja
 Nej [GÅ TILL fråga 70](#)

63. Har du blivit känslomässigt sårad eller försummad av någon/några av följande personer p.g.a. deras drickande under de senaste 12 månaderna?

Fler alternativ kan anges.

- Nej, ingen
 Partner
 Förälder/styvförälder
 Barn/styvbarn
 Syskon
 Annan familjemedlem eller släkting
 Ex-partner
 Arbetskollega/Arbetskamrat
 Vän
 Granne
 Annan person, ange relation:

- Vill inte svara

64. Har du slutat träffa någon/några av följande personer p.g.a. deras drickande under de senaste 12 månaderna?

Fler alternativ kan anges.

- Nej, ingen
- Partner
- Förälder/styvförälder
- Barn/styvbarn
- Syskon
- Annan familjemedlem eller släkting
- Ex-partner
- Arbetskollega/Arbetskamrat
- Vän
- Granne
- Annan person, ange relation:

Vill inte svara

65. Har du blivit utsatt för fysiskt våld (t.ex. avsiktliga slag eller sparkar), av någon/några av följande personer i samband med att de druckit alkohol under de senaste 12 månaderna?

Fler alternativ kan anges.

- Nej, ingen
- Partner
- Förälder/styvförälder
- Barn/styvbarn
- Syskon
- Annan familjemedlem eller släkting
- Ex-partner
- Arbetskollega/Arbetskamrat
- Vän
- Granne
- Annan person, ange relation:

Vill inte svara

66. Har någon/några av följande personer misslyckats med eller inte utfört något som den/de förväntades göra p.g.a. sitt drickande under de senaste 12 månaderna?

Fler alternativ kan anges.

- Nej, ingen
- Partner
- Förälder/styvförälder
- Barn/styvbarn
- Syskon
- Annan familjemedlem eller släkting
- Ex-partner
- Arbetskollega/Arbetskamrat
- Vän
- Granne
- Annan person, ange relation:

Vill inte svara

67. Har någon/några av följande personer haft en negativ inverkan i ett socialt sammanhang du befunnit dig i p.g.a. sitt drickande under de senaste 12 månaderna?

Fler alternativ kan anges.

- Nej, ingen
- Partner
- Förälder/styvförälder
- Barn/styvbarn
- Syskon
- Annan familjemedlem eller släkting
- Ex-partner
- Arbetskollega/Arbetskamrat
- Vän
- Granne
- Annan person, ange relation:

Vill inte svara

68. Sammantaget, hur mycket har drickandet hos personen/personerna i ditt liv påverkat dig negativt under de senaste 12 månaderna?

- Mycket
 Lite

69. På en skala från 1 till 10 hur mycket har drickandet hos personen/personerna i ditt liv påverkat dig negativt under de senaste 12 månaderna?

1 betyder lite och 10 betyder mycket.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Läkemedel och narkotika

Har du någon gång använt något av följande narkotikaklassade läkemedel på ett icke föreskrivet sätt?

Dvs. när du använt läkemedlet utan läkarens ordination eller mer eller oftare än vad läkare ordinerat.

	Nej	Ja, för mer än 12 månader sedan	Ja, under de senaste 12 månaderna	Ja, under de senaste 30 dagarna
70. Sömnmedel eller lugnande medel? <i>t.ex. Imovane/zopiklon, Sobril/oxazepam, Stilnoct/zolpidem, Stesolid/diazepam, Xanor/alprazolam</i>	☐	☐	☐	☐
71. Smärtstillande medel? <i>t.ex. Oxynorm/oxikodon, Citodon/kodein, Tradolan/tramadol, fentanyl, morfin, buprenorfin</i>	☐	☐	☐	☐
72. Centralstimulerande medel? <i>t ex. ADHD-läkemedel som Ritalin, Concerta, Attentin, Elvanse</i>	☐	☐	☐	☐

73. Hur många gånger har du använt något av ovanstående narkotikaklassade läkemedel (sömn/lugnande/smärtstillande/centralstimulerande medel) på ett icke föreskrivet sätt under de senaste 12 månaderna?

- Ingen gång
 1 gång
 2-4 gånger
 5-10 gånger
 11-20 gånger
 21-50 gånger
 51-100 gånger
 Mer än 100 gånger

Nu kommer några frågor som handlar om olika narkotiska preparat.

74. Har du någon gång använt cannabis?
(t.ex. hasch eller marijuana)

- Nej
- Ja, för mer än 12 månader sedan
- Ja, under de senaste 12 månaderna
- Ja, under de senaste 30 dagarna

75. Hur många gånger har du använt cannabis
(t.ex. hasch eller marijuana) under de senaste 12 månaderna?

- Ingen gång
- 1 gång
- 2-4 gånger
- 5-10 gånger
- 11-20 gånger
- 21-50 gånger
- 51-100 gånger
- Mer än 100 gånger

Har du någon gång använt något av följande narkotiska preparat?

	Nej	Ja, för mer än 12 månader sedan	Ja, under de senaste 12 månaderna	Ja, under de senaste 30 dagarna
76. Amfetamin <i>räkna ej ADHD-läkemedel</i>	☐	☐	☐	☐
77. Opiater <i>t.ex. heroin, opium</i>	☐	☐	☐	☐
78. Hallucinogener <i>t.ex. LSD, meskalin, peyote, PCP, hallucinogena svampar, DMT</i>	☐	☐	☐	☐
79. Ecstasy <i>t.ex. MDMA, MDA, MDE</i>	☐	☐	☐	☐
80. Kokain <i>t.ex. crack, pulver, kokablad</i>	☐	☐	☐	☐

81. Hur många gånger har du använt något av ovanstående narkotiska preparat (räkna inte med cannabis) under de senaste 12 månaderna?

- Ingen gång
- 1 gång
- 2-4 gånger
- 5-10 gånger
- 11-20 gånger
- 21-50 gånger
- 51-100 gånger
- Mer än 100 gånger

Om du inte använt läkemedel eller narkotika (frågorna 70-81) under de senaste 12 månaderna ska du gå till fråga 94.

Nu följer några frågor om konsekvenser som vissa kan uppleva av narkotikaklassade läkemedel eller av narkotika.

I frågorna 82-93 ber vi dig tänka på det/de narkotikaklassade läkemedel och/eller den narkotika som du angett i frågorna 70-81. Det räcker med att endast ett preparat stämmer in på frågorna så skall du kryssa "Ja".

82. Har det, under de senaste 12 månaderna, hänt att du behövt använda en större mängd av något preparat för att få samma effekt som du fick när du först började ta det?

- Ja
 Nej

83. Har det, under de senaste 12 månaderna, hänt att du fått abstinenssymptom (t.ex. fått huvudvärk, blivit illamående, känt dig orolig eller retlig) efter att ha minskat ditt intag eller slutat använda något preparat?

- Ja
 Nej

84. Har det, under de senaste 12 månaderna, ofta hänt att du använde mer av något preparat än du egentligen hade tänkt från början?

- Ja
 Nej

85. Har det, under de senaste 12 månaderna, hänt att du försökt använda mindre eller helt sluta använda något preparat men misslyckats?

- Ja
 Nej

86. Har det, under de senaste 12 månaderna, hänt att du under de dagar när du använde något preparat lade ner avsevärd tid (mer än 2 timmar) på att skaffa, använda eller återhämta dig från effekterna eller tänka på preparatet?

- Ja
 Nej

87. Har det under de senaste 12 månaderna, hänt att du fick mindre tid för att jobba, ägna dig åt fritidsintressen eller umgås med andra p.g.a. din användning av något preparat?

- Ja
 Nej

88. Har det under de senaste 12 månaderna, hänt att du fortsatt att använda något preparat fast du visste att det gav dig kroppsliga eller psykiska problem?

- Ja
 Nej

89. Har ditt användande av något preparat, under de senaste 12 månaderna, gjort att du mer än en gång inte har fullgjort dina skyldigheter på arbetet, i dina studier eller i hemmet?

- Ja
 Nej

90. Har ditt användande av något preparat, under de senaste 12 månaderna, i någon situation lett till stor risk för fysisk skada (t.ex. i trafiken)?

- Ja
 Nej

91. Har ditt användande av något preparat, under de senaste 12 månaderna, någon gång lett till problem med rättvisan (t.ex. gripits av polisen)?

- Ja
 Nej

92. Har du fortsatt använda något preparat, under de senaste 12 månaderna, trots att detta orsakade ständiga eller återkommande problem i relation till andra människor?

- Ja
 Nej

93. Har du, under de senaste 12 månaderna, känt ett starkt sug efter något preparat eller en stark längtan eller önskan att använda något preparat?

- Ja
 Nej

Andra personers användning av läkemedel och narkotika

94. Finns det personer i ditt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt något narkotikaklassat läkemedel på ett icke föreskrivet sätt (se exempel i listan nedan)?

Dvs. de har använt läkemedlet utan läkares ordination eller mer eller oftare än vad läkare ordinerat. Exempel på personer i ditt liv: Din familj, ex-partner, dina vänner eller arbetskamrater.

Det kan vara:

- Sömn-/lugnande medel
t.ex. Imovane/zopiklon, Sobril /oxazepam, Stilnoct/ zolpidem, Stesolid/diazepam, Xanor/alprazolam.
- Smärtstillande medel
t.ex. Oxynorm/oxikodon, Citodon/kodein, Tradolan/tramadol, fentanyl, morfin, buprenorfin.

Ja

Nej [GÅ TILL fråga 97](#)

95. Har personens/personernas användande av läkemedlet/läkemedlen påverkat dig negativt på något sätt under de senaste 12 månaderna?

T.ex. negativa beteendeförändringar hos personen eller att du känt stark oro.

Ja

Nej [GÅ TILL fråga 97](#)

96. Sammantaget, hur mycket har personens/personernas användande av läkemedlet/läkemedlen påverkat dig negativt under de senaste 12 månaderna?

Mycket

Lite

97. Finns det personer i ditt liv som, under de senaste 12 månaderna, har använt narkotiska preparat (se exempel i listan nedan)?

Exempel på personer i ditt liv: Din familj, ex-partner, dina vänner eller arbetskamrater.

Det kan vara:

- Cannabis, t.ex. hasch eller marijuana
- Amfetamin, räkna ej ADHD-läkemedel
- Opiater, t.ex. heroin, opium
- Hallucinogener, t.ex. LSD, meskalin, peyote, PCP, hallucinogena svampar, DMT
- Ecstasy, t.ex. MDMA, MDA, MDE
- Kokain, t.ex. crack, pulver, kokablad

Ja

Nej [GÅ TILL fråga 100](#)

98. Har personens/personernas användande av preparatet/preparaten påverkat dig negativt på något sätt under de senaste 12 månaderna?

T.ex. att du känt stark oro, blivit förolämpad eller hotad, råkat ut för skada eller våld eller fått egendom förstörd.

Ja

Nej [GÅ TILL fråga 100](#)

99. Sammantaget, hur mycket har personens/personernas användande av preparatet/preparaten påverkat dig negativt under de senaste 12 månaderna?

Mycket

Lite

Doping

100. Har du någon gång använt anabola androgena steroider eller tillväxthormon utan läkares ordination?

Nej [GÅ TILL fråga 102](#)

Nej, men har blivit erbjuden [GÅ TILL fråga 102](#)

Ja, men för mer än 12 månader sen [GÅ TILL fråga 102](#)

Ja, under de senaste 12 månaderna

Ja, under de senaste 30 dagarna

101. Hur har ditt användande av anabola androgena steroider eller tillväxthormon sett ut under de senaste 12 månaderna?

Jag har provat en gång

Jag har provat ett par gånger

Jag har "kurat" en gång

Jag har "kurat" två gånger

Jag har "kurat" tre gånger eller mer

Vård och behandling

102. Har du, under de senaste 12 månaderna, fått behandling, rådgivning eller annan organiserad hjälp p.g.a. din alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning?

Flera svarsalternativ kan anges.

- Nej GÅ TILL fråga 104
- Ja, inom landstingets/regionens beroendevård
- Ja, på akutmottagning
- Ja, i primärvård, t.ex. vårdcentral
- Ja, på privatmottagning
- Ja, på psykiatrisk mottagning
- Ja, på företagshälsovård
- Ja, på studenthälsomottagning
- Ja, av socialtjänsten
- Ja, via Internet
- Ja, via telefon
- Ja, av AA, NA eller annan självhjälpgrupp
- Ja, annan insats, **Vilken?**

103. Har du fått behandling, rådgivning eller annan organiserad hjälp pga. din:

Flera svarsalternativ kan anges.

- Alkoholkonsumtion
- Narkotikaanvändning

104. Har du, under de senaste 12 månaderna, sökt hjälp för dig själv hos t.ex. läkare/psykolog eller anhörigverksamhet, för problem som uppstått p.g.a alkoholkonsumtion eller narkotikaanvändning hos någon person i ditt liv (t.ex. din familj, ex-partner, dina vänner eller arbetskamrater)?

Flera svarsalternativ kan anges.

- Nej GÅ TILL fråga 106
- Ja, inom kommunen (socialtjänsten), t.ex. hos kurator
- Ja, inom sjukvården, t.ex. hos läkare, psykolog eller kurator
- Ja, stödgrupp för anhöriga (t.ex. Alanon)
- Ja, via en stödlinje på telefon
- Ja, via internet
- Ja, annat (ange vad):

105. Sökte du hjälp för problem pga. personens:

Flera svarsalternativ kan anges.

- Alkoholkonsumtion
- Narkotikaanvändning

Spel om pengar

106. Har du någon gång under de 12 senaste månaderna köpt lotter eller satsat pengar på spel?

Med spel menas t.ex. trisslott, bingolotto, kasinospel, tips, spel på hästar eller liknande och spel om pengar över Internet såsom poker eller vadslagning.

- Dagligen eller nästan dagligen
- Några gånger i veckan
- 1 gång i veckan
- Några gånger i månaden
- 1 gång i månaden (6–11 gånger senaste året)
- Mer sällan (1–5 gånger senaste året)
- Aldrig GÅ TILL fråga 116

De senaste 12 månaderna...	Aldrig	Ibland	Ofta	Nästan alltid
107. ...har du spelat för mer än du verkligen haft råd att förlora?	☐	☐	☐	☐
108. ...har du behövt spela med större summor för att få samma känsla av spänning?	☐	☐	☐	☐
109. ...har det hänt att du återvänt någon annan dag för att vinna tillbaka det du förlorat?	☐	☐	☐	☐
110. ...har du lånat pengar eller sålt något för att ha pengar att spela för?	☐	☐	☐	☐
111. ...har du känt att du kanske har problem med ditt spelande?	☐	☐	☐	☐
112. ...har spelandet orsakat dig några problem med din hälsa, inräknat stress eller ångest?	☐	☐	☐	☐
113. ...har någon kritiserat ditt spelande eller sagt att du har problem med spelandet, oavsett om du tyckt det varit sant eller inte?	☐	☐	☐	☐
114. ...har ditt spelande orsakat några ekonomiska problem för dig eller ditt hushåll?	☐	☐	☐	☐
115. ...har du känt skuld över hur du spelar, eller vad som händer när du spelar?	☐	☐	☐	☐

Följande frågor handlar om hur personer i din omgivning spelar.

116. Finns det personer i ditt liv eller i din omgivning som du anser spelat för mycket på spel där det satsas pengar, under de senaste 12 månaderna?

- Ja
 Nej [GÅ TILL](#) fråga 122

117. Vilken relation har du till de eller den personen?

- Partner
 Förälder/svårförälder
 Barn
 Syskon
 Annan familjemedlem eller släkting
 Ex-partner
 Arbetskamrat
 Vän
 Annan person, ange relation:

- Vill inte svara

118. Har personens/personernas spel om pengar påverkat dig negativt på något sätt, under de senaste 12 månaderna?

- Ja
 Nej [GÅ TILL](#) fråga 122

119. Har din hälsa försämrats, till exempel att du har svårt att somna, ont i magen, eller huvudvärk, p.g.a. deras spelande under de senaste 12 månaderna?

- Ja, många gånger de senaste 12 månaderna
 Ja, vid något enstaka tillfälle de senaste 12 månaderna
 Nej

120. Har din ekonomi försämrats p.g.a. deras spelande under de senaste 12 månaderna?

- Ja, många gånger de senaste 12 månaderna
 Ja, vid något enstaka tillfälle de senaste 12 månaderna
 Nej

121. Har du haft svårt att betala löpande utgifter såsom, hyra eller matutgifter, p.g.a. deras spelande under de senaste 12 månaderna?

- Ja, många gånger de senaste 12 månaderna
 Ja, vid något enstaka tillfälle de senaste 12 månaderna
 Nej

Om fortsatt deltagande i studien Vanor och möjliga konsekvenser

Genom att följa deltagarnas erfarenheter av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel (ANDTS) över tid, kan viktig kunskap fås om vilka konsekvenser som kan uppstå och varför. Vi planerar därför att göra en uppföljande studie med de som svarar på denna enkät och även hämta vissa uppgifter från register. Genom registerinformation kan vi få kunskap om de mest allvarliga konsekvenserna av ANDTS-användning och hur dessa varierar mellan olika grupper i samhället.

Vi behåller därför en förteckning över de personer som ger oss tillstånd att hämta registerinformation samt över dem som kan tänka sig att bli kontaktade igen. Om du vill medverka är det viktigt att du godkänner det nedan samt godkänner att vi får hämta ditt personnummer från Statens personadressregister.

Personuppgifterna sparas avskilda från enkätsvaren och annan registerinformation. Inga identitetsuppgifter kommer vara kopplade till materialet under bearbetning och analys. Medverkan är givetvis frivillig och du kan när som helst avsluta din medverkan utan att ange orsak. Se mer under rubriken "Vad händer med mina uppgifter och intervjusvar" i brevet som följde med denna enkät.

För att få bättre kunskap om risker för olika sociala- och hälsomässiga konsekvenser kopplade till ANDTS-användning vill vi samla in registeruppgifter om tidigare och eventuellt framtida sjukhusvård, vad du vårdats för och hur länge (patientregistret). Vi vill även hämta information om vilka läkemedel du har använt, hur mycket du använt och vilka läkemedel du eventuellt kommer använda i framtiden (läkemedelsregistret). Likaså vill vi hämta uppgifter om eventuellt dödsfall och dödsorsak (dödsorsaksregistret). Dessa uppgifter hämtas från Socialstyrelsen. Uppgifter om tidigare och eventuellt framtida sjukskrivning och sjuk- eller aktivitetsersättning samt varför du har varit sjuk och hur länge hämtas från Försäkringskassan. Från Brottsförebyggande rådet hämtas uppgifter om tidigare och eventuellt framtida lagförda brott, vilken typ av brott samt hur många brott (lagföringsregistret). För att ta reda på hur olika konsekvenser kopplade till ANDTS-användningen varierar mellan olika grupper i samhället hämtas från SCB information om civilstånd, boendeområde, utbildning, sysselsättning, inkomster, bidrag och sjuk- och aktivitetsersättning.

Det insamlade materialet kan komma att användas av forskare, myndigheter och andra som tar fram statistik om substansanvändning. Utlämnande av data sker restriktivt och efter särskild prövning. Sådan forskning och statistikverksamhet omfattas också av statistiksekretess.

122. Godkänner du att registerinformation om dig tas fram inom ramen för undersökningen Vanor och konsekvenser?

- Ja
 Nej

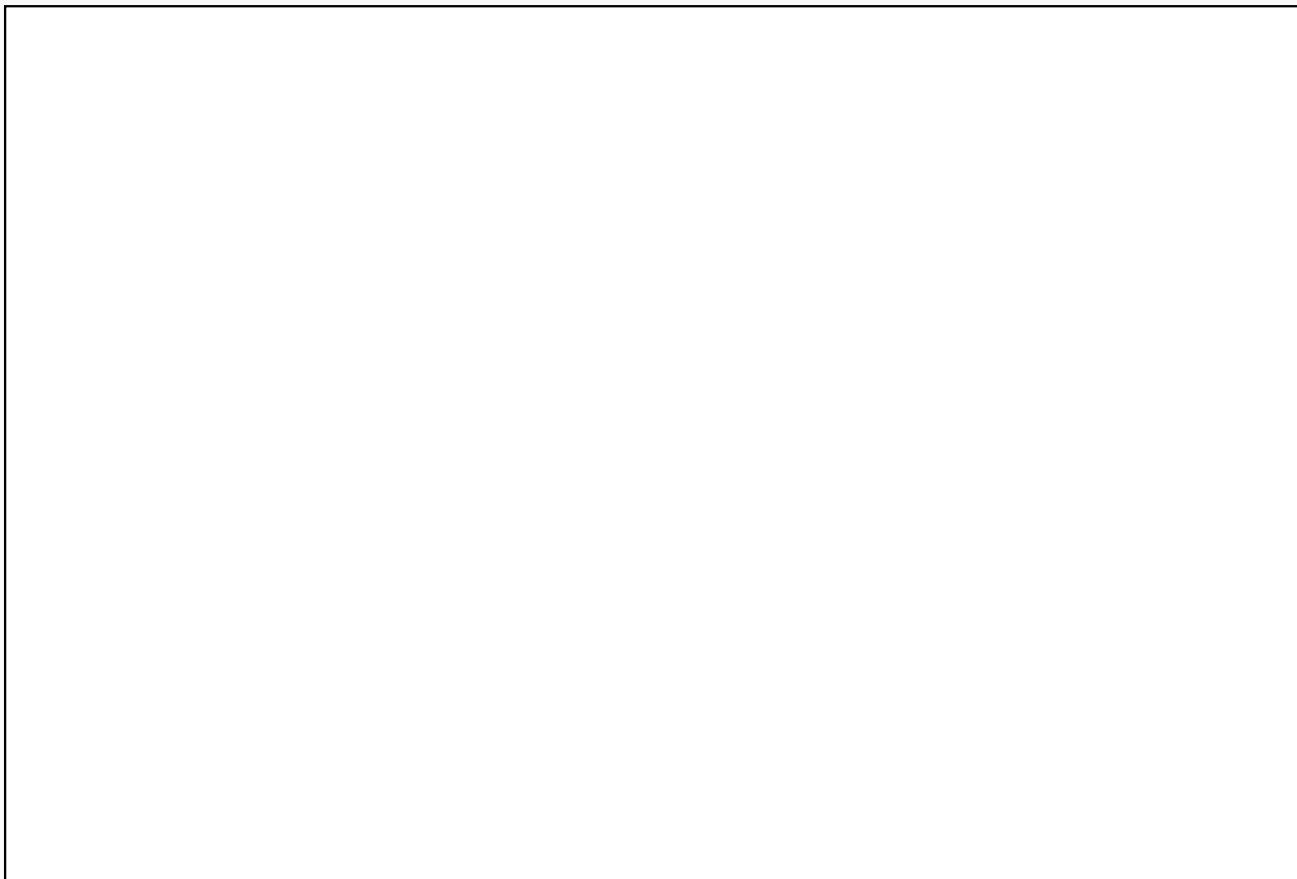
123. Kan du tänka dig att vara med i en kommande enkät om vanor och konsekvenser avseende tobak, alkohol, läkemedel, narkotika och spel?

- Ja
 Nej

124. Om ja på någon av de föregående frågorna Godkänner du att vi hämtar ditt personnummer från Statens personadressregister?

- Ja
 Nej

Har du något ytterligare som du vill framföra är du välkommen att göra det här:

Tack för din medverkan!

Behöver du hjälp eller stöd?

Via din region eller din kommun kan du komma i kontakt med de insatser inom hälso- och sjukvården och socialtjänst som tillhandahåller rådgivning.

Du kan även söka stöd på nätet, t.ex. via www.alkoholhjalpen.se, eller via telefon hos Alkohollinjen tel: 020-844 448, Droghjälpen tel: 020-919 191 eller Stödlinjen tel: 020-819 100.

C.A.N

CAN är ett nationellt kompetenscentrum som tar fram och sprider kunskap om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar.

Vi följer konsumtions- och skadeutvecklingen genom undersökningar och forskning. Myndigheter och organisationer använder kunskap från CAN som underlag för beslut och insatser. Vi är en del av civilsamhället och i vår styrelse finns representanter för våra medlemsorganisationer. Där finns även olika myndigheter representerade.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning – www.can.se

